

Sukupolvien välinen vuorovaikutus Etelä-Karjalassa

Varhaiskasvatuksen ja vanhuspalveluiden näkökulmia

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK), Sosiaali- ja terveysala

2021

Marjukka Thil, Anna Väkeväinen, Saira Yli-Torkko

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Julkaisun laji	Valmistumisaika
Thil, Marjukka	Opinnäytetyö, AMK	2021
Väkeväinen, Anna	Sivumäärä	
Yli-Torkko, Saira	37	
Työn nimi		
Sukupolvien välinen vuorovaikutus Etelä-Karjalassa		
Varhaiskasvatuksen ja vanhustalveluiden näkökulmia		
Tutkinto ja koulutusala		
Sosionomi (AMK), sosiaali- ja terveysala		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sukupolvien välisen toiminnan yhteistyömuotoja ja edellytyksiä varhaiskasvatuksen ja vanhustalveluiden välillä Etelä-Karjalan alueella. Esille nostettiin sukupolvien välisen oppimisen hyötyjä. Koronapandemian vuoksi ajankohtaista oli huomioida myös digivälitteisen toiminnan mahdollisuudet.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa käytettiin teemahaastatteluja aineiston keräämiseen. Haastatteluun osallistui kolme varhaiskasvatyüksikköä ja viisi vanhustalveluyksikköä Etelä-Karjalan alueelta. Haastattelujen käsittelyssä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.</p> <p>Haastattelujen mukaan sukupolvien välistä yhteistyötä pidetään tärkeänä. Varhaiskasvatuksen ja vanhustalveluiden välinen yhteistyö on joko säännöllistä tai satunnaista. Toiminta on joko lähi- tai etätoimintaa. Lähi-toiminnan eniten käytetyssä toimintamuodossa lapset esiintyvät vanhuksille. Vastavuoroista toimintaa on hyödynnetty vähän. Digivälitteisyys on vielä tuntematon yhteistoiminnan muoto. Sukupolvien välinen toiminta edellyttää tahtotilaa, aikaa ja henkilöstöresursseja. Lisäksi digivälitteinen yhteistyö edellyttää toimivia laitteita ja yhteyksiä.</p> <p>Nuoremman ja vanhemman sukupolven välinen vuorovaikutus tukee varhaiskasvatuksen toimintaa, edistää molempien osallisuutta ja oppimista sekä vahvistaa vuorovaikutustaitoja. Sukupolvien väliset sosiaaliset kontaktit vähenevät, kun väestö vanhenee ja syntyvyys laskee. Siksi sukupolvien välinen toiminta on entistä tärkeämpää tulevaisuudessa.</p>		
Asiasanat		
sukupolvet, vuorovaikutus, oppiminen		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Thil, Marjukka	Thesis, UAS	2021
Väkeväinen, Anna	Number of Pages	
Yli-Torkko, Salla	37	
Title of Publication		
Interaction between generations in South Karelia region		
Aspects of early childhood education and elderly services		
Degree and field of study		
Bachelor of Social Services (UAS), Social and Health Care		
Name, title and organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Abstract		
<p>The purpose of the thesis was to examine the cooperation forms and requirements of intergenerational activities in the field of early childhood education and elderly services. The study was implemented in the South Karelia region. One of the main aspects of the study was to emphasize the benefits of learning between generations. Digital intermediation was also topically highlighted due to the current COVID pandemic.</p> <p>The thesis was carried out as a qualitative study where thematic interviews were utilized to collect the material. Three early childhood education units and five elderly care units were interviewed on the region of South Karelia. Data-driven content analysis was utilized as a method of analysis.</p> <p>According to the results of the interviews, the intergenerational cooperation is considered very important. Cooperation between early childhood education and elderly care services is either regular or occasional and the activities either local or remote. The most widely used form of local activity is children performing to elders while very little reciprocal activities have been exploited. Yet no digital intermediation experiences in remote activities have been gained.</p> <p>Intergenerational activities require will, time and sufficient human resources and in case of digital intermediation, also convenient equipment, and functional connections. Intergenerational interaction supports early childhood education activities, promotes the participation and learning of both generations and hence improves the interaction skills. As the birth rate declines and population ages, the interaction between older and younger generation diminishes. In the future, maintaining activities between the generations are therefore becoming more and more important.</p>		
Keywords		
generations, interaction, learning		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Varhaiskasvatus	2
2.1	Varhaiskasvatuksen tavoitteet	2
2.2	Oppimisen alueet.....	2
2.3	Lasten osallisuus	3
2.4	Vertaisoppiminen varhaiskasvatuksessa	4
3	Ikääntyneet	5
3.1	lääkäiden oikeuksia	5
3.2	Käsite vanhuus	5
3.3	Ikäintegraatio ja COVID-19-epidemia	6
3.4	Ikäteknologia	7
4	Sukupolvien välinen toiminta.....	9
4.1	Vuorovaikutus ja osallisuus.....	9
4.2	Ikäpolvitoiminta ja ikäpolvitaju.....	10
4.3	Sukupolvien välinen oppiminen.....	10
4.4	Toimintamuotoja	11
5	Sukupolvien välisen vuorovaikutuksen merkitys ja hyödyt	13
6	Edellytykset sukupolvien väliseen toimintaan.....	15
7	Opinnäytetyön tarkoitus	16
8	Opinnäytetyön toteutus	17
8.1	Tutkimustavan valinta	17
8.2	Haastattelujen laatiminen ja toteutus	17
8.3	Haastattelujen analysointi	18
9	Tulokset.....	21
9.1	Taustatiedot.....	21
9.2	Sukupolvien välisen vuorovaikutuksen toimintamuodot	23
9.3	Edellytykset sukupolvien väliseen toimintaan.....	26
10	Yhteenveto ja pohdinta	29
11	Eettisyys ja luotettavuus opinnäytetyössä	33
	Lähteet	34

Liitteet

Liite 1. Saatekirje haastateltaville

Liite 2. Haastattelun kysymykset

Liite 3. Analysointi

1 Johdanto

Ikäpolvien kohtaamisissa tapahtui muutoksia Suomessa 1900-luvun puolivälin jälkeen. Nuorempi ikäpolvi eli kulttuurisessa murroksessa, kun länsimaisen yhteiskunnan muutos kasvatti kuilua ikäpolvien välille. Tuolloin koettiin suurta maaltamuuttoa, kun nuoret muuttivat kaupunkeihin ja iäkkäät jatkoivat perinteisempää elämää maalla. Työn perässä muuttaminen erottaa sukua ja vaikeuttaa läheisten suhteiden ylläpitoa. Eri-ikäisten kohtaamismahdollisuudet ovat vähentyneet ja esille on noussut ikäryhmien erottelua. Elämäämme voi huomaamatta määrittää oletus paikkojen ja tilanteiden mieltämisestä tietyn ikäisille, vaikka periaatteessa kaikenikäiset voisivat osallistua kaikkeen toimintaan. (Saarenheimo 2013b, 69–70.)

Sukupolvien välinen oppiminen tarkoittaa informaalia oppimista, jossa vanhempi ja nuorempi sukupolvi jakavat kokemuksiaan, oppimistaan ja voimavarojaan. Sukupolvien välinen oppiminen edistää kaikkien hyvinvointia, niin vanhuksien, lasten kuin koko yhteiskunnan. (Cornacchia & Jaikumar 2020, 6–7, 10.) Suomessa sukupolvien välisen toiminnan hyödyt on huomattu hoito- ja järjestötyössä. Sitä on hyödynnetty erilaisten hankkeiden kautta ja hyödyt näkyvät lähinnä paikallistasolla. (Laukkanen 2020, 10.) Varhaiskasvatuksen ja vanhustyön välisestä ikäpolvitoiminnasta on tehty monia opinnäytetöitä, mutta käsite sukupolvien välinen oppiminen on vielä suhteellisen uusi Suomessa. Tämän vuoksi haluamme läheteä tarkastelemaan sukupolvien välisen vuorovaikutuksen ja oppimisen mahdollisuuksia Etelä-Karjalassa.

Opinnäytetyössämme tuomme esille varhaiskasvatuksen ja vanhustyön yhteistoiminnan erilaisia näkökulmia. Tarkoituksemme on selvittää yhteistoiminnan sekä sukupolvien välisen oppimisen hyötyjä ja mahdollisuuksia Etelä-Karjalassa. Opinnäytetyömme ajoittuu koronapandemian kanssa samaan ajanjaksoon, joten tuomme työssämme näkyväksi sen yhteiskunnallisia vaikutuksia. Koronan tuomat rajoitukset vaikuttavat sosiaaliseen kanssakäymiseen, jonka vuoksi selvitämme erilaisia mahdollisuuksia yhteistoimintaan, kuten esimerkiksi digivälitteinen yhteistyö. Pyrimme selvittämään laadullisen tutkimustyön kautta, miten päiväkodit ja esimerkiksi palvelutalot voisivat tehdä yhteistyötä eri toimintamuotoja hyödyntäen ja mitä yhteistyö edellyttää. Tutkimusmenetelmänä käytämme teemahaastattelua. Toivomme opinnäytetyömme innostavan sukupolvien väliseen toimintaan.

2 Varhaiskasvatus

2.1 Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Varhaiskasvatus on pedagogisesta toiminnasta rakentuva kokonaisuus. Se sisältää suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jolla edistetään lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus tukee 0–6-vuotiaiden lapsien kasvua ja oppimista osana suomalaista koulutusjärjestelmää. Se edistää lasten tasa-arvoisuutta sekä vähentää lasten syrjäytymistä. Varhaiskasvatus tukee huoltajien kasvatustyötä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työhön tai opiskeluun. Varhaiskasvatuksessa opittavat asiat edistävät lasten osallisuutta ja aktiivisuutta yhteiskunnassa. (Opetushallitus 2020.) Varhaiskasvatus on myös tärkeä osa ihmisten elinikäistä oppimista (Eerola-Pennanen ym. 2017, 21).

2.2 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet ohjaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelua. Niiden kautta toteutuvat varhaiskasvatuksen keskeiset tavoitteet ja toiminnan sisältö. Alueita on viisi. *Kielten rikas maailma* pitää sisällään kielellisiä- ja vuorovaikutustaitoja. *Ilmaisen monet muodot* -alue tarkoittaa muun muassa musiikkia ja kuvataidetta. *Minä ja meidän yhteisömme* -alueen kautta lapset oppivat eettisten asioiden pohdintaa ja yhteisön perinteitä. *Tutkin ja toimin ympäristössäni* -osio sisältää matemaattista ajattelua ja ympäristö- ja teknologiakasvatusta. *Kasvan, liikun ja kehityn* -alue tarkoittaa muun muassa liikkumiseen, ruokailuun ja turvallisuuteen liittyviä asioita. (Opetushallitus 2018, 40–47.)

Lasten historiatietoisuus

Historiallinen ajattelu on lapsille vaikeaa. Esimerkiksi pienen lapsen kehityksessä olevat aivot eivät pysty ymmärtämään aikakäsityksiä. Tämä näkyy lapsien taidoissa sisäistää menneitä ja menneisyyteen liittyviä asioita. (Sajaniemi ym. 2015, 61–64.) Menneisyyden hahmottamisen taito ei kuitenkaan ole täysin sidoksissa lapsen ikään, vaan siihen vaikuttaa myös se, miten lapsille tuodaan näkyväksi menneisyyteen liittyvät asiat ja ilmiöt. Lapsen kiinnostusta menneisyyttä kohtaan kasvatetaan tutustumalla oman elinpiirin historiaan, johon sisältyy muun muassa oma, perheen, suvun ja kotipaikan menneisyys. Menneisyys rakentuu ihmisten erilaisista tarinoista. (Pellikka 2020, 236–237.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan, että lapsille tulee järjestää tapoja tutustua menneisiin aikoihin, ja että lasten huoltajilta saatua tietoa kulttuuriperinnöstä voidaan hyödyntää esimerkiksi isovanhemmille tuttujen perinnelaulujen ja -leikkien avulla. (Opetushallitus 2018, 45). Historiatietoisuuden rakentumista edesauttaa kaikki tietämys mikä on sidoksissa menneisiin aikoihin. On hyvä muistaa, ettei kaikille lapsille ole kerrottu heidän historiataustastaan, jonka

vuoksi heiltä puuttuu perusta, johon yhdistää menneisyyttä. Tämän vuoksi on olennaista, että varhaiskasvatuksessa aloitetaan historiakasvatus jo varhaisessa vaiheessa selkeästi esitettyinä. (Pellikka 2020, 238.)

Teknologiakasvatus ja teknologiapedagogiikka

Nykyisin emme tulisi toimeen ilman teknologiaa ja sitä tukevaa tiedettä. Teknologia mielletään usein vain huipputeknologiaksi, mutta ympäristömme koostuu niin uusista kuin vanhoistakin keksinnöistä. Lapset tutustuvat jo vauvuodestaan lähtien heitä ympäröivään teknologiaan. Teknologiaan totutellaan omassa lähiympäristössä, arkisten asioiden, tavaroiden ja materiaalien avulla. (Turja 2020b, 196–199.)

Lapset sisäistävät asioita tarkkailemalla, tutkimalla ja kokeilemalla. Kasvattajat ohjaavat lapsia käyttämään ja soveltamaan teknologiaa sekä havaitsemaan ympärillään olevia arkisia asioita, joihin tarvitaan ongelmanratkaisua sekä teknologiaa. Teknologiakasvatuksessa onkin tärkeää havaita ongelmat, joihin ratkaisua haetaan. Teknologiakasvatuksen päämääränä on lujittaa lasten kasvavaa identiteettiä ja itsevarmuutta. Lapsien on tärkeää oivaltaa itse tutustumalla ja kokeilemalla, että teknologia on ihmisen toiminnan tuottamaa (Opetushallitus 2018, 47). Teknologiakasvatusta on helppo yhdistää myös muiden oppimisen sisältöalueiden kanssa. Perheen osallistaminen mukaan tiede- ja teknologiakasvatukseen on oleellista, koska vanhemmilta löytyy paljon tietotaitoa. Lisäksi isovanhemmat voivat kertoa oman menneisyytensä teknologisista välineistä ja esineistä. Nykyinen digitaalinen teknologia saattaa askarruttaa sekä kasvattajia että vanhempia, jonka vuoksi asia kannattaa nostaa esille. (Turja 2020b, 199–204.)

Teknologiset laitteet uudistuvat ja yleistyvät sekä niiden kehittäminen etenee nopeasti. Teknologiat ovat ihmisille hyödyksi niin työssä kuin kotona, ja niillä on mittava vaikutus elämäämme. Teknologiapedagogiikka käsitteeseen sisältyy erilaisiin teknologioihin ja välineisiin perehtymistä. Näiden tarkoituksen mukainen hyödyntäminen opetellaan kasvattajien opastuksella. Lapsen ja kasvattajan vastavuoroinen sosiaalinen kanssakäyminen on tärkeä osa teknologiapedagogiikkaa. Lapsien on hyvä opetella perustaitoja jo varhaiskasvatuksessa, sillä opetus kouluissa ja koko maailmamme digitalisoituu päivä päivältä yhä enemmän. Teknologiapedagogiikalla suunnataan tulevaan, sillä lapsemme tulevat elämään aikuisuutensa erilaisessa ympäristössä. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 100; Sarén 2019, 11–13.)

2.3 Lasten osallisuus

Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on korostettu lapsen osallisuutta toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Osallisuus toteutuu

sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa. Se ei ole vain mukana oloa, vaan edellyttää kaikkien osapuolten mahdollisuutta vaikuttaa aidosti toimintaan ja yhdessäoloon. Tämä edellyttää kuulluksi tulemista ja muiden kuuntelemista. Osallisuus perustuu myös yhdenvertaisuuteen ja vapaaehtoisuuteen ja kaikilla tulee olla oikeus kieltäytyä ilmaisemasta mielipidettään tai osallistumisesta. Osallisuus siis edellyttää myönteistä tunnetilaa. Laajimmillaan lasten osallisuus voi ylettyä myös ympäröivään yhteisöön. Kasvattajille tämä antaa haasteen kehittää sellaisia tapoja, joilla lapset voisivat laajemmin vaikuttaa yhteisöissään ja tulla kuuliksi. (Turja & Vuorisalo 2017, 45–49, 53.) Kun lapset saavat osallistua toiminnan toteutukseen ja pohtia muiden kanssa kokemuksiaan ja näkemyksiään sekä arvioida niitä neuvotellen, heidän taitonsa kehittyvät. Lasten kyky omaan ajatteluun kasvaa ja minäkuva, itseluottamus sekä elämässä tarvittavat taidot kehittyvät. Yhteiskunnalliset sopimukset ja arvot näkyvät lasten osallisuutta mahdollistavassa pedagogiikassa. (Turja 2020a, 54.)

2.4 Vertaisoppiminen varhaiskasvatuksessa

Vertaisoppiminen tarkoittaa erilaisten tietojen ja taitojen oppimista jonkin ryhmän jäsenenä ja sen toimintaan osallistumalla. Vertaisoppiminen edellyttää vuorovaikutusta, toisten kunnioittamista, positiivista riippuvuutta yhteisestä päämäärästä, toisten auttamista ja kunnioittamista. Vertaisoppimista on kolmen tyylistä: tutorointi, yhteistoiminnallinen oppiminen ja yhteisöllinen oppiminen. Tutoroinnissa kokeneempi henkilö auttaa kokemattomampaa josakin asiassa. Yhteistoiminnallisessa oppimisessa oppijat ovat yhdenvertaisia keskenään. Siinä osapuolet toimivat yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. (Koivula 2017, 265–267.)

Yhteisöllisessä oppimisessä lapset toimivat koko ajan yhdessä ja rakentavat tietoa. Siinä lasten vastavuoroisuus ja yhdenvertaisuus ovat tärkeitä. Yhteisöllinen oppiminen koostuu yhteisistä neuvotteluista, ideoinneista, joidenkin ratkaisujen hylkäämisestä ja toiminnan suunnittelusta yhdessä. Yhteisöllinen oppiminen onkin vaativa prosessi, joka edellyttää lapsilta hyviä vuorovaikutussuhteita. Siksi yhteisöllistä oppimista ei ole kovin paljon tutkittu varhaiskasvatuksessa. Yhteisöllinen oppiminen tulee mahdolliseksi noin 4 vuoden iässä. Huomioitavaa on kuitenkin, että lasten yhteisöllisen oppimisen taidot eivät kehity itsestään, vaan aikuisen tuki on välttämätön. Lasten yhteisöllistä oppimista esiintyy esimerkiksi leikeissä. (Koivula 2017, 267–275.)

3 Ikääntyneet

3.1 Iäkkäiden oikeuksia

Vanhuspalvelulaki toteaa ikääntyneen väestön tarkoittavan vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä olevia, sekä ikääntymisen myötä ilmenneen toimintakyvyn alentumisen kuvastavan iäkästä henkilöä. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista 980/2012, 3 §). Jokaisella ihmisellä on ihmisoikeudet. Euroopan sosiaalinen peruskirja käsittelee myös erillisen kokoavan säännöksen ikäihmisten oikeuksista. Tällä korostetaan vaatimusta perusvapauksien kunnioittamisesta, joihin kuuluu muun muassa osallistumismahdollisuus. Nämä vanhusväestön sosiaaliset ihmisoikeudet ovat myös osa Suomen toimintaa. (Mikkola 2014, 20–22, 53.)

Vanhuspalvelulain mukaan kunnan tehtävä on koota vanhusneuvosto, joka huolehtii ikääntyneen väestön osallisuudesta yhteiskunnassa. Kunnan tulee myös järjestää sosiaali- ja terveystalvulut siten, että ne muun muassa tukevat vanhuksen osallisuutta. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista 980/2012, 11 §, 13 §.) Nieminen (2014, 75, 83, 90) toteaa vanhustalvululaissa iäkkäiden perusoikeuksista annetun sisällön olevan EU:n perusoikeuskirjan mukainen. Nämä tunnustavat ja kunnioittavat iäkkäiden oikeuksia, pyrkimys on edistää tasa-arvoa ja tukea ikääntyneiden ihmisten aktiivisuutta osana yhteiskuntaa. Ikään perustuva syrjinnän kiello mainitaan EU:n perusoikeuskirjassa ja Suomen perustuslaissa, joka kieltää iän perusteella tapahtuvan syrjinnän. Ikäsyrjinnässä on kyse huonompaan asemaan asettamisesta iän perusteella, ikäsyrjintä voi koskea kaiken ikäisiä ihmisiä.

3.2 Käsite vanhuus

Kalliomaa-Puha (2014, 323–324) kuvaa vanhuudesta nykyään käytettävien termejä seniori, harmaa pantteri, kolmas- ja neljäs ikä. Puhutaan go-go, slow-go ja no-go-ajasta. Vanhuutta määrittää ennen kaikkea yksilön toimintakyky, ei ikä. Kolmas ikä go-go kertoo eläkeikään tulleista aktiivisista itselleen eläjistä, kun taas neljäs ikä kuvataan toisten apua tarvitsevana aikana. Mikkolan (2014, 19–20) mukaan määriteltessä ikäihmistä tai vanhusta katsotaan niin elettyjä vuosia kuin toimintakykyäkin, jotka liittyvät ympäröivään kulttuuriin ja elinoloihin. Kansainvälisessä sopimuskäytännössä ilmenee, että vanhuus määräytyy usein lakisääteistä eläkeikärajaa mukailten. Tämä osoittaa, että yhteiskunnan sisäiset tekijät ja lähiyhteisöjen arvot määrittävät sitä, kuka on vanhus.

Vuoden 2019 lopussa Suomessa oli lähes 900 000 vähintään 70-vuotiasta henkilöä. Määrällisesti kyseinen ikäryhmä on kolmessa vuodessa kasvanut 100 000 henkilöillä.

(Tilastokeskus.) Tulevaisuudessa ikääntyneiden tilanteeseen vaikuttavat tekijät: heitä on määrällisesti enemmän, heillä on runsaammin vapaa-aikaa ja he ovat nykypäivänä hyväkuntoisempia, sekä he tiedostavat omaan hyvinvointiinsa liittyviä asioita. Lisäksi heillä on kokemusta teknologiasta työn kautta. (Haaparanta 2014, 263.)

3.3 Ikäintegraatio ja COVID-19-epidemia

Ikäintegraatiolla tarkoitetaan eri ikäryhmien väliltä perusteettomien rajausten poistamista. Sillä ehkäistään tarpeetonta ikäluokittelua, sekä sitä, ettei ikä ole automaattisesti tärkeimpiä näkökannan määrittäjiä ihmisessä. Ikäintegraatio on sukupolvisopimuksen vahvistamista edistämällä eri ikäryhmien kanssakäymistä ja tasa-arvoista yhteiskuntaa. Tähän liitetään muun muassa sukupolvien välinen yhteistyö, eletyn elämän tuoman osaamisen hyödyntäminen ja vapaaehtoistoiminta. (Suomalainen lääkäriseura Duodecim 2012, 20.)

Vaarama (2021, 112–115, 121–122) nostaa esiin COVID-19-epidemian tuomia taloudellisia, terveydellisiä ja sosiaalisia seurauksia. Iäkkäistä 85–89-vuotiaista joka viides ja 90-vuotiaista joka kolmas kertoo tuntevansa yksinäisyyttä usein tai jatkuvasti. Liikuntakyvyn heikkenemisen sekä yksinäisyyden riski lisääntyivät yksinasuvilla. Osa iäkkäistä kuitenkin kertoi ulkoilevansa ja harrastavansa entistä enemmän kotona. Yleisesti lähisukua kaivattiin epidemian eristyksen aikana. Epidemian alkuvaiheessa iäkkäille suunnattuja avopalveluja jouduttiin hetkellisesti sulkemaan. Sittemmin osa näistä oli muutettu etäpalveluiksi ja ainakin jotkut iäkkäistä syrjäytyivät niistä. Eläkeläisjärjestöjen keskusjärjestö Eetu ry:n vuonna 2019 tekemä tutkimus ikäsyrjinnästä tuo esiin sen, että kolme viidestä 55–84 vuotiaista ajatteli ikääntyneiden kokevan Suomessa alemman luokan kohtelua. Koettiin että ikääntyneisiin ei suhtauduttu voimavarana vaan kulueränä.

Gerontologian professori Marja Jylhä nostaa esiin yhteiskunnalle tärkeän edellytyksen ikäintegraation, ikäerottelun poistamisen, jos se ei ole ehdottoman perusteltua. Hallitus ohjeisti koronatilanteessa 15.3.2020 yli 70-vuotiaita niin sanottuun karanteeniin. Tämän ryhmän ikävaihtelu on jopa 40 vuotta. Ikäpolitiikan näkökulmasta pohdintaa herättää liikkumista ja vuorovaikutusta rajoittava toiminta iän perusteella, sekä vaikutukset kokonaisterveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Ikäihmisiä koskevat erityisrajoitukset johtavat sosiaaliseen eristykseen ja uhkaavat lisätä ikäsyrjintää. Tästä voi seurata masennusta, kognitiivisen toimintakyvyn ja mielialan laskua. Lisäksi yksin oleminen väsyttää ja lihaskunto heikkenee, kun hyötyliikunta vähenee. Hoivayksiköissä pohditaan uusia turvallisia tapoja sosiaalisten kontaktien säilyttämiseksi. (Jylhä, 2020.)

3.4 Ikäteknologia

Ikäteknologia (geroteknologia) viittaa teknologian käyttöön ikäihmisen apuna, se tukee henkilön omaa toimintaa ja mahdollistaa häntä auttavien toiminnan (Viirkorpi 2015, 5). Ikääntyminen tuo mukanaan haasteita kuten aistien heikentymisen, havaitsemisen, hienomotoriikan heikentymisen, sekä lihaskunnon että liikuntakyvyn alenemisen, joihin ikäteknologia pyrkii vastaamaan. Teknologialla voidaan esimerkiksi tukea toimintakykyä ja itsenäistä selviytymistä, seurata terveydentilaa, tuoda turvallisuutta, mutta myös lisätä virikkeellisyyttä, osallisuutta ja vuorovaikutusta. Ikäteknologialla voidaan siis ehkäistä muun muassa yksinäisyydestä johtuvia haitallisia seurauksia. (Mäki 2011, 5.) Teknologiaa tulisikin ajatella laajana käsitteenä, johon sisältyy sosiaalisuutta ja toiminnallisuutta kohentavia, sekä ylläpitäviä osa-alueita. Esimerkiksi tietokone- ja videopelit ovat nousemassa ikäihmisten tietoisuuteen. Nämä tarjoavat sosiaalisen kanavan eri ikäryhmien välille ja tukevat kognitiivisia taitoja. (Leikas 2014, 17, 23.)

Ikäteknologiaan liitetään käsitteet esteettömyys (accessibility) ja saavutettavuus (Design for All, DfA). Esteettömyys pyrkii mahdollistamaan ihmisille palvelut, tuotteet ja ympäristön. Tätä pidetään olennaisena etenkin, kun toimintakyky on heikentynyt. Saavutettavuus osoittaa palveluiden sekä tuotteiden vaivatonta lähestyttävyyttä, tai erilaisuuden tarpeiden huomioimista. (Nevala 2014, 143.)

Vanhus- ja lähimmäispalveluliiton ja Vanhustyön keskusliiton yhteinen viisivuotinen 2010 aloitettu KÄKÄTE-projekti (Käyttäjälle kätevä teknologia) oli suunnattu ikäteknologian tutkimuksille sekä selvityksille. Tavoitteena oli teknologian avulla tukea ikäihmisen arkea ja omassa kodissa asumista, selvittää mitkä ovat vanhusten toiveet ja tarpeet sekä mitä he itse näistä asioista ajattelevat. Projektissa pyrittiin kehittämään myös keinoja, joilla saadaan käyttäjien näkemykset esiin. Näin saataisiin aikaan itse elämisen välineiksi tarkoitettuja tuotteita eikä pelkästään turvatuotteita tai apuvälineitä. (Mäki 2011, 5.)

Ikäihmisten virikkeellisyyttä edistäviä hankkeita ovat olleet muun muassa 2006–2007 Hyvä Tek – hankkeen kuvapuhelin virtuaalikotipalvelu Videra Oy, sekä Oy Domino Systems Ab:n Virkku-järjestelmä, jossa viriketoiminnan ohjelman tuotti Karjasillan seurakunta Virkku-järjestelmän avulla. Ohjelmaa tuli viisi kertaa viikossa ja se piti sisällään tuolijumppaa, yhteislaulua, hartauksia, eri kerhoja, lasten laulu- ja leikkiesityksiä ja juhlia. Ohjelmat koettiin toivottuina tekniikan haasteista huolimatta. (Mäki 2011, 40–41.) KÄKÄTE-projekti nosti esiin myös ikäteknologian hyviä käytäntöjä kuten Kaunialan sairaalan Palvelu-TV sotainvalidien ja heidän leskiensä tukena. Tähänkin kuului runsaasti eri toimintatuokioita, sekä asiantuntijaluennot ja sairaanhoitajan iltaryhmät. Toiminta alkoi 2009 ja vakiintui osaksi sairaalan

toimintaa. Tässäkin käyttökokemukset ovat olleet erittäin positiivisia ja alkuvaiheen teknii-
kan haasteista on selvitty. (Viirkorpi, 2015, 26–27.)

Ihminen pystyy oppimaan läpi elämänsä uusia asioita ja motorisia taitoja. Nämä uudet opit
luovat onnistumisen tunteita, kohentavat hyvinvointia ja muodostavat sosiaalista vuorovai-
kutusta, sekä siteitä vaikuttaen positiivisesti elämisen mielekkyyteen. Elämän tarkoituksen
tunteella voidaan vähentää masentuneisuutta ja yksinäisyyttä. Valinnoillaan ihminen syn-
nyttää elämäänsä suunnan ja kokee olemassaolonsa sen mukaan, kuinka pystyy toteutta-
maan minuuttaan. (Ruoppila 2014, 43, 52.)

4 Sukupolvien välinen toiminta

4.1 Vuorovaikutus ja osallisuus

Vuorovaikutustaidoissa keskeistä on vastavuoroisuus. Vuorovaikutus ei pelkästään ilmene aina puheella, vaan vuorovaikutusta ovat aina toisten kanssa tapahtuva kanssakäyminen. Tähän kuuluu kokemuksia, näkemyksiä, yhteistoimintaa sekä taitoa ja tahtoa vaihtaa ajatuksia. Positiivista ja kehittävää vuorovaikutusta ovat muun muassa rohkaisu ja motivoiminen. Myös huomaavainen läsnäolo, positiivinen mutta todenmukainen palaute, kannustus ja kuuntelu, empatia sekä ilahduttaminen kuuluvat hyvään vuorovaikutukseen. (Suomen mielenterveys ry a.)

Osallisuuden näkyvyys voidaan jakaa niin yhteiskunnan, yhteisön kuin yksilön tasoon. Yhteiskunnan tasolta tarkasteltuna osallisuus on ihmisten välistä vuorovaikutteisuutta ja tasa-arvon toteutumista. Yhteisössä tämä koetaan potentiaalina vaikuttaa sekä luottamuksena ja arvostuksena. Yksilölle osallisuuden kokemus välittyy kuulumisena itselle tärkeään ryhmään. (THL.)

Kun ihminen ikääntyy, osallisuus, yhdessä tekeminen, ajatusten sekä kokemusten jakaminen ja hyödyllisyyden että kuuluksi tulemisen tunne tuottavat psyykkistä hyvinvointia. Mahdollisuus olla osallisena yhteiskunnassa tuo iäkkäille rytmiä arkeen ja tukee liikkeelle lähtemistä ja itsemääräämisoikeutta, sekä lisää ikäihmisten yhdenvertaisuutta. Sosiaalinen pääoma koostuu luottamuksesta, sosiaalisesta tuesta ja verkostoista. Se parantaa myös ihmisten terveyttä, elämänlaatua ja yhteisön hyvinvointia, sekä on tärkeä tekijä yksilön hyvinvoinnille. (Suomen mielenterveys ry b.) Sosiaalinen pääoma on aineetonta pääomaa, jossa ryhmän, väestön tai kansan sosiaaliset suhteet ovat keskiössä. Tämä näkyy luottamuksellisissa ihmissuhdeverkostoissa sosiaalisena osallistumisena, sekä harrastus- ja kulttuuritoimintana. (Heikkinen & Heikkinen 2021, 224–225.)

Aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen solidaarisuuden eurooppalaista teemavuotta vietettiin 2012. Suomessa Vanhustyön keskusliitto järjesti vuosina 2011–2013 Elämän kulku ja ikäpolvet –tutkimus- ja kehittämishankkeen. Tämän tarkoituksena oli lisätä Suomessa sukupolvien välistä toimintaa ja vuorovaikutusta, edistää hyvinvointia ja osallisuutta sekä poistaa yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. (Saarenheimo 2013a, 4.) Hankkeen yksi osa oli valtakunnallinen Neljän polven treffit -haastekampanja, jonka mukaan sukupolvien välistä toimintaa on ja sitä tarvitaan. (Saarenheimo 2013b, 11).

4.2 Ikäpolvitoiminta ja ikäpolvitaju

Ikäpolvitoiminta on kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman jakamista. Se on toimintaa, joka yhdistää eri-ikäisiä ihmisiä, vaikka he eivät olisi samasta perheestä. Ikäpolvitoiminta on täten osa laajempaa yhteisöllisyyttä. (Saarenheimo 2013b, 15.)

Ikäpolvien tajuun vaikuttaa se, onko tarkastelussa perhesuhteet, ikä- ja elämänvaiheet, jokin ryhmittymä vai yhteiskunnalliset sukupolvipiirteet. Aikuiset voivat muistelemalla omia kokemuksiaan samaistua lasten tai nuorten ajatuksiin. Tapahtumaan vaikuttaa kuitenkin tietoisuus nykyisestä kulttuurista ja muutoksista. Ennen ikääntymistä ihmisellä ei ole kokemusta vanhuudesta elämänvaiheena. Lisäksi ihmisillä ei ole kokemusta siitä historiallisesta ajasta, jonka nykyajan ikäihmiset ovat eläneet. (Saarenheimo 2013a, 137.) Ikäpolvitaju on tietoisuutta ja herkkyyttä kohdata toisen ikäisiä sekä kykyä samaistua eri elämäntilanteissa oleviin ihmisiin. Eri-ikäisten kontakteista ja tuesta on paljon etua muun muassa päiväkodeissa, kouluissa, terveydenhoidossa sekä perhe- että työelämässä. Olisi huomioitavaa, ettei ikäpolvitoiminta jää kolmannen sektorin tai vapaaehtoisten varaan, vaan ikäpolvitajua tulisi edistää ikäpolvitoiminnassa laajemmin. Toiminta voi olla mitä tahansa, jota monen ikäiset voivat yhdessä tehdä. (Tiihonen 2014.)

4.3 Sukupolvien välinen oppiminen

Sukupolvien välinen oppiminen on vanhin tapa oppia. Se on ollut epävirallista ja monisukupolvista oppimista, jota esiintyy usein luonnollisesti jokapäiväisissä sosiaalisissa toiminnoissa. Nykyään sukupolvien välinen oppiminen edellyttää uutta lähestymistapaa. (Barrio ym. 2016, 3.) Sukupolvien välistä oppimista voidaan kuvailla ”oppimiskumppanuudeksi”, joka perustuu vastavuoroisuudelle ja molemminpuolisuudelle (Mile ym. 2020, 36–39).

Sukupolvien välisessä oppimisessa eri-ikäiset ihmiset toimivat yhdessä ja voivat näin lisätä taitoja, arvoja ja tietämystä. Osanottajat eivät ole kuitenkaan sukua toisilleen eivätkä viereisistä sukupolvista, vaan lähtökohtana on koko yhteisöä koskettava toiminta. Tarkoituksena on edistää kulttuuristen arvojen vaihdantaa ja parantaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta sukupolvien välillä. Sukupolvien välisessä oppimisessa lapset ja vanhukset eivät opi siksi, että joku opettaisi heille jotain asiaa, vaan kyse on kokemusten vaihtamisesta sukupolvien välillä. Oppiminen tapahtuu tekemällä, kun henkilö omatoimisesti osallistuu ja hyödyntää aktiivisesti omia voimavarojaan. Kyse on kokemuksellisesta oppimisesta. Pää tavoite olisi saada sukupolvien välinen vuorovaikutus tavaksi, joka kuuluisi yhteiskuntaan, ja jolla voitaisiin oppia jokapäiväisistä tilanteista. (Cornacchia & Jaikumar 2020, 6–7.)

Sukupolvien välistä oppimista on pyrkinyt edistämään kansainvälinen Erasmus+ hanke. Hankkeen nimi on Sukupolvet vuorovaikutuksessa - sukupolvien välinen oppiminen identiteetin ja kulttuurin rakentajana. Kaksivuotinen hanke alkoi syyskuussa 2018 ja siihen osallistui eri puolilta Eurooppaa seitsemän organisaatiota. Suomesta hankkeesta on ollut mukana Kansalaisfoorumi ja Itä-Suomen yliopisto. Hanke on tuottanut aiheesta materiaalia hyödynnettäväksi erilaisissa organisaatioissa. (Mile ym. 2020, 36–39.)

Eurooppalainen Together Old and Young – TOY projekti on toiminut Irlannissa, Espanjassa, Sloveniassa, Italiassa, Hollannissa, Puolassa ja Portugalissa. Projekti on suunnattu alle kahdeksanvuotiaille lapsille ja yli 65-vuotiaille aikuisille. (Barrio ym. 2016, 4.) Projektin tarkoitus on ollut edistää sukupolvien välistä oppimista ja luoda uusia mahdollisuuksia lapsille ja ikäihmisille yhdessä oppimiseen ja yhteisen kanssakäymisen hyödyntämiseen. Projektin kaksi päätavoitetta ovat edistää kaikkien sukupolvien terveyttä ja hyvinvointia sekä kehittää ja rakentaa ikäystävällisiä yhteisöjä. Projekti pyrkii muun muassa rakentamaan ja ylläpitämään suhteita, edistämään yhteiskuntien sosiaalista yhtenäisyyttä sekä rikastamaan vanhuksien ja lasten oppimisprosesseja. TOY haluaa tuoda pienet lapset ja ikäihmiset yhteen, jotta he voivat jakaa kokemuksiaan, pitää hauskaa, oppia toisiltaan ja luoda vuorovaikutussuhteita toisiinsa. Projektin luomat sukupolvien välisen oppimisen erilaiset aktiviteetit ovat epämuodollisia, joissa lapset ja vanhukset kohdataan ystävällisesti tasavertaisina oppijoina ja opettajina. (Cortellesi ym. 2018, 6.)

4.4 Toimintamuotoja

Yhdessä koettu luova toiminta edistää osallisuuden kokemusta. Lisäksi luova tekeminen ja taidetoiminta lisäävät vuorovaikutusta ja antavat mahdollisuuksia kokemusten jakamiseen. Muun muassa musiikki, tanssi ja draama sekä monet muut taiteen muodot tarjoavat mahdollisuuksia itsensä ilmaisuun ja yhteiseen toimintaan. (Huhtinen-Hildén & Karjalainen 2019, 13–14.) Esimerkiksi musiikin kuuntelu yhdessä muodostaa yhteisöllisen kokemuksen. Yhdessä musiikkia kuuntelemalla, soittamalla tai laulamalla pääsevät kaiken ikäiset osaksi leikin ja mielikuvituksen maailmaa. (Huhtinen-Hildén 2019, 27.) Varhaiskasvatuksessa lapset harjoittelevat hienomotorisia taitoja maalaamalla, piirtämällä ja askartelemalla (Iivanainen 2019, 75). Hienomotoriset taidot voivat heiketä ikääntyessä, joten vanhukset hyötyvät myös kaikenlaisesta käsillä tekemisestä erilaisia materiaaleja käyttäen (Wald 2010, 351–352). Kun iäkkäät osallistuvat luovaan toimintaan, heidän elämässään lisääntyvät vapauden tunne, itsetunto ja -luottamus. Lisäksi luova toiminta edistää kognitiivisia taitoja ja uuden oppimista. (Zeilig ym. 2014, 24.)

De Boerin ym. (2020, 233–235, 241) tutkimuksessa selvitettiin erilaisten aktiviteettien hyötyjä dementiaa sairastavien vanhuksien ja eri-ikäisten lasten välillä. Hyödyllisiä toimintoja

olivat muun muassa lapsi - vanhus kaverit, Montessori-pohjaiset aktiviteetit (kuten esineiden luokittelu, esineiden piilotus, koordinaatiotaitojen harjoitus) ja muistelutuokiot, joissa ikäihmiset kertoivat omasta nuoruudestaan lapsille. Tutkimuksessa nostettiin esille, että aktiviteetteja suunniteltaessa on hyvä kiinnittää huomiota lasten ja ikäihmisten taitoihin ja kiinnostuksen kohteisiin. Molemmat sukupolvet voivat esimerkiksi itse ehdottaa erilaisia aktiviteetteja ennen kuin varsinaista toimintaa aletaan suunnitella.

Sukupolvet vuorovaikutuksessa -hankkeessa toteutettiin muun muassa projektioppimista, jossa aiheena oli pääsiäinen. Pääsiäisaskartelun yhteydessä keskusteltiin pääsiäisperinteistä ja -tavoista. Myös draamaa ja teatteria käytettiin sekä vertailtiin yhdessä menneitä ja nykyisiä ammatteja. Kun eri sukupolvet rohkaistuivat keskusteluun, he oppivat vieraista ammateista ja oppivat tuntemaan toisiaan paremmin. (Mile ym. 2020, 32–34.) TOY-projektissa lapset ja vanhukset vaihtoivat kokemuksiaan viettämällä yhteistä aikaa esimerkiksi leipomalla, lukemalla kertomuksia sekä tanssimalla ja laulamalla yhdessä. Näin he kokivat sosiaalista vuorovaikutusta ja rakensivat keskinäisiä suhteita. Hollannin projektissa syntyi sukupolvien puutarha, jossa eri-ikäiset tekivät puutarhatöitä yhdessä. Erilaisia tietoja ja taitoja voidaan jakaa ja siirtää sukupolvilta toisille. Vanhukset voivat näyttää lapsille perinteisiä leikkejä. Lapset puolestaan voivat näyttää vanhuksille rakenteluleikkejä ja lautapelejä sekä laulaa ja kertoa tarinoita. (Barrio ym. 2016, 4.)

5 Sukupolvien välisen vuorovaikutuksen merkitys ja hyödyt

Kansainvälinen Together Old and Young tutkimusprojekti tuo esille hyvin sukupolvien välisen vuorovaikutuksen merkityksen. Eri sukupolvien kuten lasten ja vanhuksien väliset joka-päiväiset sosiaaliset kohtaamiset ovat vähentyneet, mikä johtuu yhteiskuntien ja perheiden sosiaalisista muutoksista. Vanhukset asuvat usein erillään muusta perheestään, mikä johtuu muuttoliikkeestä ja perheiden hajoamisesta. Vanhukset myös elävät pidempään nykyisin. Lapset taas kasvavat pienemmissä perhepiireissä ja heillä on vähemmän mahdollisuuksia kommunikoida eri-ikäisten kanssa. (Cortellesi ym. 2018, 6.) Lisäksi Euroopan kansalaiset ovat kulttuurillisesti moninaisempia kuin koskaan aikaisemmin. Monet ihmiset ja erityisesti ne, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa, kamppailevat saavuttaakseen hyvän elämän ja yhteisöllisyyden. TOY-projektin mukaan sukupolvien välinen vuorovaikutus on avaintekijä kaikkien hyvinvointiin. Se voi korvata puutteet sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa ja sosiaalisessa yhtenäisyydessä haavoittuvissa ja kulttuurisesti moninaisissa yhteisöissä. (Barrio ym. 2016, 2–3.)

Sukupolvien välinen oppiminen tarjoaa välineitä vanhuksille ja lapsille olla vuorovaikutuksessa. Se myös muodostaa positiivisia suhteita. Tutkimukset ovat näyttäneet sukupolvien välisen oppimisen antavan paljon hyötyjä niin lapsille kuin vanhuksillekin ja myös koko yhteisölle, joka osallistuu sukupolvien välisen oppimisen toimintoihin. (Cortellesi ym. 2018, 6.) Tarvitsemme integroidun lähestymisen sosiaali- ja koulutuspolitiikkaan, jossa käytetään hyväksi lasten ja vanhuksien potentiaalia oppia toisiltaan ja yhdessä. Kun lisäksi tarjotaan mahdollisuuksia sukupolvien väliseen oppimiseen erilaisista kulttuureista ja sosiaalisista taustoista tuleville sukupolville, uudenlainen ymmärtäminen ja tieto muista voi lisääntyä. Tästä hyötyvät sekä vanhukset että lapset, kun he ovat aktiivisina kansalaisina osallisina yhteisössään. (Barrio ym. 2016, 2–3.)

Monet tutkimukset ja hankkeet nostavat esille sukupolvien välisen vuorovaikutuksen hyödyt. De Boerin ym. (2020, 214, 236) tutkimuksen mukaan molemmat osapuolet hyötyvät, kun sukupolvet toimivat yhdessä. Tällöin on mahdollista rakentaa kahden sukupolven välisiä suhteita. Lapset oppivat positiivista asennetta ja empatiaa vanhuksia kohtaan sekä saavat lisää itsevarmuutta. Lisäksi kohtaamiset kehittävät lasten vuorovaikutustaitoja. Myös Salla-Mari Viinikaisen (2019, 71) pro gradututkielman mukaan ekaluokkalaiset kokivat yhteistoimintatuokiot ja vuorovaikutustilanteet iäkkäiden kanssa pääosin positiivisesti. Lapset hyötyivät paljon vuorovaikutuksesta iäkkäiden kanssa. Lapset oppivat sosiaalista vuorovaikutusta vanhuksien kanssa sekä positiivisen asenteen vanhenemista ja vanhuksia kohtaan. Kamein ym. (2021, 18) tutkimuksen mukaan sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa

molemmat sukupolvet saavat kielellisiä, emotionaalisia ja positiivisia kokemuksia, jotka johtavat merkityksellisiin vuorovaikutussuhteisiin.

De Boerin ym. (2020, 283–240) tutkimus toi esille myös sukupolvien välisen yhteistyön hyödyt dementiaa sairastaville. Sukupolvien välinen toiminta lisäsi iäkkäiden aktiivisuutta, heidän mielialansa parani ja tyytyväisyys elämään lisääntyi. Lisäksi erilaiset toiminnot aktivoivat iäkkäiden muistia ja vähensivät sosiaalista eristäytymistä. Lapset voivat oppia vanhukilta erilaisten toimintojen kautta ja molemmat voivat jakaa kokemuksiaan. Tämä sai vanhukset tuntemaan itsensä tarpeellisiksi ja kunnioitetuiksi.

Myös TOY-projekti nostaa esiin monia hyötyjä sukupolvien välisessä toiminnassa. Pienet lapset oppivat esimerkiksi perinteitä, paikallista historiaa ja uusia taitoja (esimerkiksi ruuanlaitto tai puutarhan hoito). Lisäksi lapset muodostavat merkityksellisiä vuorovaikutussuhteita vanhusten kanssa, kokevat rauhallisuutta ja järjestelmällisyyttä, saavat huomiota, oppivat arvoja ja normeja kuten kunnioitusta, kohteliasta käytöstä ja auttavaisuutta. Lapset myös oppivat ikääntymisestä ja muista kulttuureista. Vanhukset kokevat olevansa arvokkaita ja hyödyksi yhteisölle, mikä parantaa heidän itsetuntoaan. He voivat saada uudenlaista energiaa ja heidän fyysinen ja psyykinen terveytensä sekä hyvinvointinsa paranee. He myös oppivat uusia taitoja esimerkiksi, miten lukea kirjoja lapsille. Lisäksi vanhukset oppivat maahanmuuttajalapsilta heidän kulttuuristaan. Myös yhteiskunta hyötyy monella tapaa, kun kaikki sukupolvet ovat yhdessä, oppivat yhdessä ja pitävät hauskaa yhdessä. Kansalaiset oppivat luomaan sosiaalisia suhteita ilman pelkoa ja oppivat arvostamaan ja kunnioittamaan toisiaan. Lisäksi ihmiset oppivat neuvottelemaan asioista ja erimielisyyksistä. (Barrio ym. 2016, 6.)

Kulttuurikeskus Verson hanke nimeltä Versoverkko Savoan on tuottanut Musiikki yhteistä on -menetelmäoppaan, jonka tarkoituksena on ollut luoda edellytykset lasten ja ikäihmisten yhteisille ja säännöllisille musiikkituokioille. Menetelmäopas pyrkii osallistamaan molempia osapuolia, jolloin kaikki tuottavat tuokioille ohjelmaa ja osallistuvat mahdollisuuksiensa mukaan toimintoihin. Hankkeessa esikouluikäiset lapset osallistuivat Heinäveden kunnan Palvelukeskuksen ikäihmisten kanssa musiikkituokioihin. Musiikkituokioiden kautta pyrittiin edistämään sukupolvien välistä kanssakäymistä; kokemaan yhteistä iloa, elämyksiä ja mielihyvää; saamaan taidekokemuksia yhdessä tekemällä sekä edistämään ikäihmisten arjen hyvinvointia. (Lasten kulttuurikeskus Verso 2014, 3–4.)

6 Edellytykset sukupolvien väliseen toimintaan

Sukupolvet vuorovaikutuksessa -hanke on julkaissut oppaan sukupolvien välisen oppimisen keskukselta. Oppaassa tuotiin esille tärkeitä asioita, jotka on syytä ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa. Jokainen ihminen on yksilöllinen omine arvoineen ja resursseineen. Jokaisella on oikeus oppimiseen riippumatta iästä, sukupuolesta, kulttuurista tai sosiaalisesta luokasta. Toiminnan suunnittelu on tärkeää, koska silloin mietitään toiminnan tarkoitus ja mihin toiminnalla pyritään. Suunnitteluun kuuluu myös henkilöstön ja materiaalien mitoitus. Lisäksi mietitään toiminnot, joilla päämääriin pyritään. Hyvä on myös huomioida, miten toimitaan, jos suunniteltu toiminta ei toteudu. (Erasmus+ Programme of European Union 2020, 20–25.) Kamein ym. (2021, 17–18) tutkimus nostaa myös esille sen, että sukupolvien välisissä toiminnoissa on tärkeää huomioida kaikkien osallistujien ominaisuudet, mielenkiinnon kohteet sekä taidot ja vahvuudet. Näin voidaan luoda vanhuksille ja lapsille turvallisia ja mielekkäitä kohtaamisia, jolloin luottamukselliset vuorovaikutussuhteet voivat muodostua.

Kulttuurikeskus Verson *Musiikki yhteistä on* -menetelmäopas tuo esiin hyviä näkökulmia lasten ja ikäihmisten välisen toiminnan suunnitteluun. Oppaan mukaan tarvitaan molemmilta puolilta yhdyshenkilöt, jotka tiedottavat toiminnasta ikäihmisiä ja heidän omaisiaan sekä lapsia ja heidän vanhempiaan. Lisäksi lasten vanhemmilta tulisi pyytää kirjallinen lupa toimintaan osallistumisesta. Lapsille on hyvä kertoa toiminnasta hyvissä ajoin ennen ensimmäistä toimintakertaa, jotta he voivat esittää kysymyksiä. Lasten kanssa on myös hyvä keskustella lapsille sopivalla tavalla ikäihmisten ominaisuuksista, kuten liikuntakyvystä, muistin toimimisesta, ulkoisesta olemuksesta sekä heidän kokemuksistaan ikäihmisistä. Tuokion ohjauksesta vastaava suunnittelee etukäteen tuokioiden teemat ja ottaa huomioon osallistujien toiveet. Tuokioista on hyvä tehdä tuokiosuunnitelma ja tuokion jälkeen yhdyshenkilöt voivat pitää arviointihetken tuokion sujumisesta ja mahdollisesti tulevaisuudessa huomioitavista asioista. (Lasten kulttuurikeskus Verso 2014, 5.)

7 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena on edistää sukupolvien välistä oppimista ja vuorovaikutusta Etelä-Karjalan alueella huomioiden digivälitteisen yhteistyön mahdollisuudet. Toiminnan keskiössä ovat muun muassa varhaiskasvatuksen pedagogiset tavoitteet ja vanhusten osallisuuden ja toiminnallisuuden toteutuminen. Päiväkotien ja vanhusten välistä vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa voitaisiin hyödyntää enemmän varhaiskasvatuksessa ja vanhustyössä, sillä sukupolvien välinen yhteistyö lisää sosiaalista pääomaa. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, kuinka ikäpolvitoimintaa voitaisiin käytännössä toteuttaa varhaiskasvatuksen ja vanhuspalveluiden välillä Etelä-Karjalassa.

Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset etsivät tietoa siihen, mitkä ovat varhaiskasvatuksen ja vanhustyön yhteistoiminnan mahdollisuudet eri toimintamuotoja hyödyntäen Etelä-Karjalassa. Opinnäytetyö pyrkii tuomaan esille sukupolvien välisen oppimisen hyötyjä. Lisäksi opinnäytetyö nostaa esiin sukupolvien välisen mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen ja toiminnallisuuden luomiseen digivälitteisesti. Tarkemmin eriteltynä tutkimuksemme selvittää seuraavia asioita Etelä-Karjalan alueella:

1. Millaisin eri toimintamuodoin sukupolvien välistä vuorovaikutusta voitaisiin edistää varhaiskasvatuksen ja vanhuspalveluiden välillä?
2. Mitä sukupolvien välinen yhteistyö edellyttää?

8 Opinnäytetyön toteutus

8.1 Tutkimustavan valinta

Toteutimme opinnäytetyömme laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus pyrkii saamaan ilmiöstä syvällisen näkemyksen ja luomaan uusia malleja muun muassa aiempia tutkimuksia ja empiirisiä aineistoja hyödyntäen. Laadullinen tutkimus on hyvä tapa saada kokonaisvaltainen ja tarkka kuvaus ilmiöstä. Kuvaus on aina havainnollistettu sanallisesti. Tutkimus keskittyy aina muutamaaan havaintoyksikköön, jotka tutkitaan käyttäen laadullisia tutkimusmenetelmiä. (Kananen 2014, 17.) Laadullinen tutkimus on prosessi, jossa tutkimustehtävää ja aineistonkeruuta koskevat asiat voivat selkeytyä tutkimuksen edetessä (Kiviniemi 2015, 74–75).

Laadullisessa tutkimuksessa yhtenä edellytyksenä on todellisuus tutkimukseen osallistujien perspektiivistä. Kyseistä todellisuutta jäsenetään tutkimuksen ilmiöiden, käsitteiden ja käsitteiden välisten suhteiden avulla. Kokonaisuudesta muodostetaan todellisuutta kuvaava teoria. Aineistokeruussa tulee pyrkiä lähestymään tutkittavaa ilmiötä avoimesti väljillä haastattelukysymyksillä. Liian tiukasti jäsennellyt kysymykset tuovat tietoa vain kysytyihin asioihin, eikä aineistoa laadulliseen tutkimukseen synny. (Kylmä & Juvakka 2012, 29, 64.)

Laadullinen tutkimus sopii opinnäytetyöhömme parhaiten, koska sen kautta voimme saada tutkittavasta ilmiöstä parhaimman kuvan ja luoda uusia toimintamuotoja sukupolvien väliseen vuorovaikutukseen Etelä-Karjalassa. Tutkimusmenetelmistä haastattelu tukee parhaiten tutkimustyötämme, koska avoimien kysymysten kautta saamme syvällisempiä vastauksia. Tutkimuksen edetessä olemme voineet tarkentaa tutkimuksen rajausta ja teoriaosuutta.

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Teemahaastattelun avulla pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuskysymyksiin. Haastattelu etenee etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien kysymysten mukaisesti. Sen etuna on, että haastattelujen aikana kysymyksiä voidaan tarkentaa ja syventää riippuen haastateltavien vastauksista. Teemahaastattelu korostaa ihmisten tulkintoja asiasta ja mitä merkityksiä ihmiset antavat eri asioille. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–88.) Teemahaastattelu sopii opinnäytetyöhömme, koska siinä jää tilaa myös haastateltavan vapaalle puheelle ja voimme näin saada myös jotain sellaista tietoa, jota emme ole itse ottaneet esille haastattelukysymyksissä.

8.2 Haastattelujen laatiminen ja toteutus

Aloitimme haastatteluihin valmistautumisen loppuvuonna 2020 kyselemällä sähköpostitse Etelä-Karjalan alueella varhaiskasvatuksen ja vanhuspalveluiden yksiköiden halukkuutta

osallistua opinnäytetyömme haastatteluun. Valitsimme yksiköt sattumanvaraisesti. Lähetimme kyselyjä 28 varhaiskasvatyüksikköön ja seitsemään vanhushpalveluyksikköön. Saimme myöntäviä vastauksia kahdeksan kappaletta, joista viisi oli vanhushpalveluista ja kolme varhaiskasvatuksesta. Tämän jälkeen haimme kyseisiltä yksiköiltä tutkimusluvut. Toitimme kahdeksan haastattelua tammi- ja helmikuun 2021 aikana. Haastattelukysymykset olimme laatineet niin, että saisimme niiden kautta vastauksia tutkimuskysymyksiin. Haastateltaville lähetettiin etukäteen haastattelukysymykset sähköpostitse saatekirjeen kanssa (Liitteet 1 ja 2). Samalla pyydettiin sähköpostitse lupa haastattelun nauhoittamiseen. Haastattelut toteutettiin Teams- yhteyden kautta ja kukin haastattelukohte haastateltiin erikseen. Haastateltavia oli yksi, kaksi tai kolme henkilöä kustakin yksiköstä.

Haastattelun aluksi ilmoitimme nauhoituksen aloittamisesta ja esittelimme itsemme ja kerroimme lyhyesti aiheesta. Olimme myös sopineet keskenämme, kuka vuorollansa haastattelee ja kuka hoitaa nauhoituksen, sekä muistiinpanot. Pyrimme noudattamaan haastattelun kysymysten runkoa, jotta saisimme vastaukset kaikkiin kysymyksiin. Lopuksi annoimme tilaa vapaammalle keskustelulle ja otimme vastaan palautetta. Näin saimme myös aikaan hyvää keskustelua opinnäytetyömme aiheesta ja haastateltavilla oli mahdollisuus tuoda esiin kokemuksiaan ja näkemyksiään.

8.3 Haastattelujen analysointi

Valitsimme analysointitavaksi induktiivisen eli aineistolähtöisen sisällönanalyysin, jolla tavoitellaan tietoa tutkittavasta kohteesta. Kun analysoidaan materiaalia, kerätty aineisto kirjoitetaan tekstiksi ja puretaan osiin. Sisällöltään samanlaiset osat yhdistellään ja tiivistetään kokonaisuudeksi. Näin saadaan vastaukset tutkimuksen tarkoitukseen ja tutkimuskysymyksiin. (Kylmä & Juvakka 2012, 112–113.) Sisällönanalyysissä on kolme vaihetta: aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. Aineiston pelkistämässä aineistosta kerätään kaikki olennainen tieto. Materiaalista etsitään tutkimuskysymyksiä kuvaavat alkuperäisilmaukset ja niistä muodostetaan kuvaavat pelkistetyt ilmaukset. Aineiston ryhmittelyssä alkuperäisilmaukset tutkitaan tarkasti ja etsitään yhteisiä tai erottavia tekijöitä. Samaa asiaa tarkoittavat tekijät ryhmitellään ja ne järjestetään alaluokkiin. Luokittelu voi perustua esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuuteen, piirteeseen tai käsitykseen. Aineiston käsitteellistämässä valitun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Se on prosessi, jossa muodostettujen käsitteiden avulla pyritään kuvaamaan tutkimuskohdetta. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 122–127.)

Litteroimme haastattelut ennen varsinaista analysointia. Jokainen haastattelu litteroitiin yhteen tiedostoon. Tämän jälkeen poimimme kustakin haastattelusta sellaiset tiedot, jotka vastasivat haastattelukysymyksiimme tai olivat muutoin mielestämme oleellista tietoa.

Tässä vaiheessa huomasimme, että joidenkin kysymysten vastauksista saimme tietoa myös muihin kysymyksiin. Kävimme haastattelut huolellisesti lävitse, jotta löysimme kaiken mahdollisen tiedon kuhunkin kysymykseen. Järjestelimme nämä haastattelujen alkuperäisilmaukset teemoittain kunkin haastattelukysymyksen alle. Sen jälkeen lähdimme pelkistämään alkuperäisilmauksia.

Aineiston ryhmittelyssä jaoimme ensin haastattelukysymykset tutkimuskysymyksittäin seuraavasti:

Taustatietoja:

- Oletteko aikaisemmin tehneet yhteistyötä varhaiskasvatuksen/vanhustyön kanssa?
- Miten koette koronaepidemian vaikutukset ikäpolvitoiminnassa?
- Miten tärkeänä pidätte sukupolvien välistä toimintaa/oppimista ja sosiaalisen pääoman kasvattamista?

Millaisin eri toimintamuodoin sukupolvien välistä vuorovaikutusta voitaisiin edistää varhaiskasvatuksen ja vanhuspalveluiden välillä?

- Minkälaista sukupolvien välistä toimintaa teillä on ollut ja onko toiminta ollut säännöllistä?
- Mitä mieltä olette etänä toteutettavasta sukupolvien välisestä yhteistyöstä?
- Millaista sukupolvien välistä toimintaa olisi mielestänne mahdollista toteuttaa etänä?

Mitä sukupolvien välinen yhteistyö edellyttää?

- Mitä mielestänne sukupolvien välinen yhteistyö edellyttää?
- Millaiset ovat toimipaikkanne resurssit sukupolvien väliseen yhteistyöhön?
- Aiotteko tulevaisuudessa hyödyntää sukupolvien välistä oppimista toiminnassanne?
- Tarvitaanko mielestänne etänä tapahtuvaan sukupolvitoimintaan mallinnusta?

Tämän jälkeen ryhmittelimme samantapaiset pelkistetyt ilmaukset alaluokkiin tutkimuskysymyksittäin. Analysoinnin kolmannessa vaiheessa loimme alaluokista yläluokat, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiimme. Yläluokkien muodostuminen ilmenee liitteestä kolme, josta on esimerkkinä kuvio 1.

Mitä sukupolvien välinen yhteistyö edellyttää?	
Alaluokat	Yläluokat
Molemminpuolinen tahtotila	Henkilöstö
Riittävästi henkilökuntaa	
Molemminpuolinen halukkuus yhteistyöhön	
Suunnitelmallisuus	
Aikataulutus	
Toimivat laitteet ja yhteydet	Fyysiset edellytykset
Esteettömyys	
Sijainti	

Kuvio 1. Esimerkki analysoinnin kolmannesta vaiheesta

9 Tulokset

9.1 Taustatiedot

Kysyimme haastateltavilta ensin heidän aikaisemmasta yhteistyöstään varhaiskasvatuksen tai vanhustyön kanssa. Kaikki haastateltavat olivat tehneet aikaisemmin jonkinlaista yhteistyötä jonkun varhaiskasvatus- tai vanhuspalveluyksikön kanssa. Puolet haastateltavista kertoi yhteistyön olleen satunnaista eli muutamia kertoja vuodessa ja se oli painottunut nimenomaan juhlapyhiin. Toisille taas yhteistyö oli ollut säännöllistä ja monipuolista.

Enemmänkin saisi olla, että melkein se on niinku liittynyt tämmöisiin, että että juuri joulun pääsiäisen aikaan.

Vähän se on riippunut ehkä yksiköstä kuin säännöllisesti se ollut, mutta tavallaan tiettyjä perinteitä on ollut ja se on sillä tavalla ollut niinku epäsäännöllisen säännöllistä.

Ollaan ja itse asiassa aika paljonkin, että oon kokenut tämän työn muodon ja yhteistyötavan erittäin hyväksi ja hedelmälliseksi.

Lisäksi kysyimme koronaepidemian vaikutuksista yhteistyöhön, ja kaikki haastateltavat kertoivat sen vaikuttaneen jollain tapaa yhteistyöhön. Suurimmalle osalle haastatelluista yhteistyö varhaiskasvatuksen tai vanhuspalveluiden kanssa oli loppunut kokonaan koronaepidemian alettua. Muutama oli pystynyt säilyttämään jonkinlaisen yhteyden esimerkiksi lähettämällä joulukortit joulun aikoihin tai järjestämään ulkona jotain pientä toimintaa. Osa haastateltavista toi esille, että he olivat kovin surullisia tilanteesta, koska yhteistä toimintaa ei voinut järjestää.

Surullisen suurina eli ei ole tällä hetkellä niin kuin tapaamiset liveinä ei ole pystynyt toteutumaan ollenkaan, koska meillä on palvelukodeissa on vierailukielto, mikä ei koske lähimaisia. Et jotenkin hirmu surullinen on tilanteesta, koska kokenut sen yhteistyön ihan tosi hyvänä.

Niin ikäväkseni pitää kyllä todeta, että kyllä tässä kohtaa tämmöinen yhteistyö vanhustyön kanssa on ollut ihan tosi minimissä ja siis ihan niinku ei sitä siis ole ollut.

Kysyimme myös haastateltavilta, miten tärkeänä he pitävät sukupolvien välistä toimintaa tai oppimista ja sosiaalisen pääoman kasvattamista. Kaikki haastateltavat pitivät sukupolvien välistä toimintaa ja sosiaalisen pääoman kasvattamista erittäin tärkeänä. Haastateltavat toivat esille monia hyötyjä sukupolvien välisessä toiminnassa. Tämän aiheen vastauksista nousi esiin viisi eri hyötyä:

- Lapset ja vanhuksat pääsevät kohtaamaan toisiaan.

- Lapset saavat tietoa vanhuksista ja vanhenemisestä.
- Toiminta tuo iloa vanhuksille.
- Vastavuoroinen oppiminen ja yhteisöllisyys lisääntyy.
- Kulttuuriperinnön siirtäminen mahdollistuu.

Lasten ja vanhuksien kohtaamisen aiheessa monet haastateltavat nostivat esille, että nykyisin ikäihmisillä ei välttämättä ole mahdollisuuksia pienten lasten kohtaamisiin. Omaisina ei välttämättä ole enää pieniä lapsia tai he asuvat kaukana. Myös lasten kohdalla on samoin, että kaikilla lapsilla ei ole iäkkäitä isovanhempia, heitä ei ole ollenkaan, he asuvat kaukana tai yhteydet isovanhempiin puuttuvat. Haastatteluissa tuli esille, että nyky-yhteiskunnassa sukupolvet on jaettu *lokeroihin* ja sukupolvet vieraantuvat toisistaan. Tämän vuoksi yhteinen kanssakäyminen ja toisilta oppiminen nähtiin tärkeänä asiana. Yhteys lasten ja ikäihmisten välillä olisi tärkeä säilyttää.

Harvalla on iäkkäät isovanhemmat ..... Mutta välimatkat on pitkät että tänä päivänä ei ole sellaista vierailua niinku esimerkiksi omassa lapsuudessa ollut kesäisin kaikki serkut kokoontui mummulle. Ei sellaista sellaista ole enää....

... piän sitä äärimmäisen tärkeänä, että kyllä meillä on niin kuin kaikilla kaikilla oppimista toisiltamme ja niinku just tossa sanoin, että tän päivän yhteiskunta on vähän lokeroinu meidät omiin lokeroihin, että vanhukset on siellä omassa ja lapset omassa ja työikäiset omassa ja hyvin hektisessä niinku semmoisessa elämän sykkeessä että. Että mun mielestä olisi ihan tervetullutta semmoinen pysähtyminen, pysähtyminen niinku eri eri ikäiset ja sukupolvien välistä toimintaa. Niin kun yhdessä tehdään, että meillä on niinku molemminpuolista oppimista.

Haastateltavien mielestä sukupolvien välisessä toiminnassa lapset voivat saada tietoa vanhuksista ja vanhenemisestä. Kuolema ja vanheneminen voivat olla etäisiä ja pelottavia asioita lapsille. Kun lapset saavat pienestä pitäen kokemuksia ikäihmisistä, niin heidän arvo maailmansa kasvaa ja etäytyminen vanhuksista ja vanhenemisestä voidaan välttää.

...lapset oppii sitten se miten olla vuorovaikutuksessa iäkkäiden kanssa.

Haastatteluissa nousi esille, että sukupolvien välinen toiminta tuo iloa vanhuksille. Iäkkäillä on usein sosiaalisia kontakteja vähän, joten lasten tapaamiset nähtiin virkistävinä kokemuksina, jotka tuovat arkeen vaihtelua, nostavat muistoja mieleen, aikaansaavat keskusteluja ja tärkeimpänä tietenkin ne tuovat hyvää mieltä ja oloa.

... et tämmöset pienet jutut saattaa olla tosi merkityksellisiä et myö ei välttämättä ees ymmärretä sitä et miten iso merkitys näille vanhuksille on se semmone lasten tuoma ilo ja semmonen merkityksellisyys ni tämmöset niiku koskettaa.

Sukupolvien välisen vuorovaikutuksen hyötynä nähtiin myös molemminpuolinen oppiminen, yhteisöllisyys ja kulttuuriperinnön siirtäminen. Yhdessä tekemällä ja olemalla vuorovaikutuksessa lapset ja vanhukset saavat kokemuksia yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta. Lapset oppivat vuorovaikutustaitoja ja vanhukset saavat iloa ja oppivat eri kulttuureista tulleilta lapsilta. Yhteinen toiminta tarjoaa elämyksiä, osaamista ja kokemuksia eri ikäpolville. Se edistää molempien sukupolvien vuorovaikutusta ja ymmärrystä molemmin puolin. Sukupolvien välinen toiminta on luonnollista kanssakäymistä, jossa voidaan vertailla vanhoja ja nykyisiä tapoja. Haastateltavat toivat esille kulttuuriperinnön siirtämisessä esimerkiksi perinneleikit ja -laulut ja kädentaidolliset perinteet.

...laulavat vanhoja tuttuja lastenlauluja yhdessä et just se niinku vuorovaikutuksen edistäminen ja sen ymmärryksen myöskin ja toisin aina että ihan kivoja keskusteluja tulee että miten nykymaailmassa mitä lapset tekee ja oppimisen puolin sitte ku meidän asukkaat kyselee ja jututtaa ni, niin tota siin puolin ja toisin opitaan ja kuullaan erilaisia asioita...

... vanhukset on pystyny mejän lapsille siirtämään jotakin perinneleikkejä, -lauluja, vanhoja lauluja tämmösiä niiku myö ollaan saatu heiltä, tavallaan lapset on oppinu semmosia mitä myö ei ehkä oltais täällä osattu opettaa ja ihan se pelkästään se yhteys siinä...

9.2 Sukupolvien välisen vuorovaikutuksen toimintamuodot

Haastattelujen havaintona muodostui kahdenlaista sukupolvien välistä toimintaa: lähi- ja etätoiminta. Lähi-toimintana tarkoitamme tässä yhteydessä sellaista toimintaa, missä osallistujat ovat fyysisesti läsnä samassa tilassa tai muutoin lähellä toisiaan. Etätoiminnalla taas tarkoitamme sellaista toimintaa, jossa osallistujat eivät ole fyysisesti samassa tilassa tai paikassa.

Lähi-toiminta

Tiedustelimme haastateltavilta, minkälaista toimintaa heillä on ollut varhaiskasvatuksen ja vanhustyön välillä. Lähi-toiminnassa tuli esille kahden tyyppistä toimintaa:

1. toinen osapuoli tuottaa toimintaa ja toinen seuraa sitä
2. vastavuoroinen toiminta, yhdessä tekeminen

Ensimmäisen tyyppisessä toiminnassa moni ilmoitti toiminnan liittyneen juhlapyyhiin, kuten esitykset, virpomiset ja jouluaskartelut. Tällaisessa toiminnassa varhaiskasvatus oli käynyt esiintymässä vanhuspalveluille sekä lähettänyt tai käynyt viemässä heille erilaisia askarteluja.

... tietyt tämmöiset perinteet ollut, että lapset on askarrelleet virpomavitsat ja käyneet pääsiäisenä virpomassa. On käynyt esiintymässä, että milloin on ollut sitten joulun alla tonttuleikkejä ja ja tämmöistä.

Toimintaan kuului myös muita erillisiä esiintymisiä ja lauluja. Vanhukset olivat muun muassa seuranneet lasten toimintaa tempuradalla. Varhaiskasvatuksessa oli pidetty myös perinnepäiviä, jolloin vanhukset olivat käyneet esittelemässä vanhoja kädentaitojaan. Lisäksi vanhukset olivat ihan vain seuranneet lasten leikkimistä ja pihapelien pelaamista, kun lapset olivat tulleet vierailemaan vanhuspalveluyksikön pihalle.

... sillo oli näitä perinnepäiviä et tuli näitä taidonnäytteitä. Tulivat päiväkodille esittelemään verkkojen tekemistä ja kehräämistä ja kaikkia näitä volemisia ja ja muita.

Vastavuoroisena toimintana nousi esiin yhteislaulut, yhteiset jutustelut ja yhteinen toiminta ulkona, kuten kesäkanojen hoito. Myös vierailut päiväkotien ja vanhuspalveluiden kesken puolin ja toisin toimivat joltain osin.

Siis yhteisesti on ollut pelaamista, leikkimistä, keskustelua, milloin, milloin mitäkin...

Haastateltavista yksi kertoi järjestäneensä myös taidepajatoimintaa varhaiskasvatuksen ja päivätoiminnan asiakkaiden kesken. Yhdellä vanhuspalveluyksiköllä oli päiväkodista ystäväryhmä, jonka kanssa tehtiin yhteistyötä. Monet vanhuspalveluyksiköiden haastateltavat toivat esille, että he tekivät yhteistyötä myös koulun ja opiskelijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksessa tehtiin monenlaista yhteistyötä iäkkäiden kanssa, kuten MLL:n päiväkotimummot tai isovanhempien päivä päiväkodissa.

... konkreettisia vierailuja vanhusten luona, sit on päiväkodin vastaavasti vietetty isovanhempien päivää tai aikuisen ystävänpäivää, jolloin taas sitten vanhukset tai sitten me aikuiset ystävät. Nehän voi myös olla vanhuksia niin ovat tulleet taas päiväkodille päin.

Haastattelujen perusteella esiin tuli monia eri toimintamuotoja, joilla sukupolvien välistä vuorovaikutusta oli toteutettu varhaiskasvatuksen ja vanhuspalveluiden välillä. Toiminta oli ollut konkreettisesti samassa tilassa tapahtuvaa vuorovaikutustoimintaa.

Etätoiminta

Haastateltavat näkivät etänä toteutettavassa toiminnassa paljon mahdollisuuksia. Useimmat olivat avoimia etäyhteystyölle. Esimerkiksi lasten esitykset nähtiin mahdollisena toteuttaa digivälitteisesti. Digivälitteisessä yhteisyydessä nähtiin myös haasteita. Erityisesti vanhuksille digivälitteinen toiminta voi olla haastavaa. Iän tuomat aistiongelmät esimerkiksi kuulossa tai näössä sekä muistisairaudet voivat vaikeuttaa iäkkäiden teknologian käyttöä. Jos käytössä on tabletti, josta katsotaan digivälitteisesti, niin tabletti voi olla liian pieni ja vaatisi isompia laitteita. Tällöin digivälitteinen yhteistyö vaatii iäkkäiltä hoitajan tukea ja apua. Vanhuspalveluyksiköiden haastateltavat toivat esille, että digivälitteinen yhteistyö ei korvaa läsnäoloa ja läheisyyttä. Esimerkiksi samassa tilassa tapahtuva musiikkiesitys antaa aivan erilaisen kokemuksen. Lisäksi digivälitteinen yhteistyö vaatii hyvät laitteet ja yhteydet.

...muistisairailta on se että ei sitte jossain vaiheessa, ei oikee osaa yhittää sitä kuvaa ja ihmistä ja se niinku vaikka puhelimessa viel puhuminen onnistuis mut jotenki se vaikka tabletilta tai ruudulta toisen näkeminen ni on sitte jotenki vaikeeta et se ei ei sitten korvaa niinku ainankaa sitä muuta kanssakäymistä sitten mut että kylhän siihen varmasti liittyy mahdollisuuksia myöskin...

Digivälitteisen toiminnan muodoiksi haastatteluissa nousi esille puhelut, suora yhteys sekä valmiiden tallenteiden käyttö esimerkiksi lasten lauluesitykset. Vanhuksien taidonnäytteiden tallentaminen nähtiin myös mahdollisuutena, kun taas toinen haastateltava koki, että lähinnä lapset toimisivat esiintyvässä roolissa.

Suoran yhteyden kautta voitaisiin tehdä erilaisia esityksiä, kuten laulu- ja tanssiesitykset tai näytelmiä. Lisäksi vanhuksat ja lapset voisivat olla suorassa vuorovaikutuksessa esimerkiksi yhdessä laulaen tai jumpaten. Tai lapset ja vanhuksat voisivat keskustella toistensa kanssa ja kysellä erilaisista asioista. Yhdessä haastattelussa tuli esille, että suoran yhteyden kautta voitaisiin tehdä kaikenlaista yhteistä toimintaa. Yksi digivälitteisen toiminnan muoto voisi olla myös puhelut varhaiskasvatuksen ja vanhuspalveluiden välillä. Puheluita voisi tehdä WhatsApp – ja videopuheluina tai puhelimella soittamalla. Yksi haastateltava toi esille päiväkotikumppon, jolle päiväkotiryhmä voisi soitella.

Digivälitteisen toiminnan lisäksi esille tuli myös muunlainen etätoiminta. Esimerkiksi perinteinen kirjeenvaihto nähtiin yhtenä toimintamuotona. Lisäksi ulkona tapahtuva toiminta, jossa lapset voisivat leikkiä vanhuspalveluyksikön pihalla ja vanhuksat voisivat katsella lasten touhuja sisältä ikkunasta. Vilkkuttaminen toisille nähtiin myös iloa tuovana eleenä. Haastatteluissa tuli myös esille, että tulevaisuudessa etäyhteyksien käytöllä voisi olla enemmän mahdollisuuksia, koska tulevaisuuden vanhuksat ovat tottuneet enemmän käyttämään erilaisia digilaitteita.

9.3 Edellytykset sukupolvien väliseen toimintaan

Haastattelujen perusteella sukupolvien välisen toiminnan resurssit voidaan jakaa fyysisiin ja henkilöstöä koskeviin edellytyksiin. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että toimiakseen sukupolvien välinen yhteistyö edellyttää molemminpuolista tahtotilaa ja aktiivisuutta sekä yhteistä aikaa. Tärkeää on nähdä yhteistyön tuomat hyödyt molemmille osapuolille. Digivälitteisessä yhteistyössä tarvitaan toimivia laitteita ja yhteyksiä sekä tarkoitukseen sopivia toimintatiloja. Yhteistyö kaikissa muodoissaan vaatii henkilöstöresursseja toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

Mun mielestä se vaatii asennetta, sitoutumista ja tahtotilaa.

No tietysti sitä että on resurssit kunnossa että on huolehdittu siitä että se mahdollistuu, että on aikaa sitä toteuttaa ja on toimivat välineet tietysti. Saadaan ne aikataulut sopimaan.

Kasvattajat näkee sen tärkeyden ja innostuu asiasta ja tietysti myös tuo fyysinen läheisyys on aika tuota hyvä juttu tuossa. Aikuisten halu ja into tehdä sitä ni ei-pä siinä miusta muuta vaadita ja tietysti vanhemmilta on kysytty lupa.

No niinku mainitsin niin mun mielestä ehdottomasti juuri niitä toimivia laitteita toimivia yhteyksiä riittäviä hyviä tiloja sen toteuttamiseen molemmissa puolissa.

Nähdään siinä ne hyvät puolet niinku molemmille ja ja tuota niin.

Yksiköiden yhteistyötä mahdollistavat resurssit koettiin pääosin olevan riittävät. Henkilökunnalla koettiin olevan riittävää osaamista ja kiinnostusta toimintaan, sekä henkilökuntaa oli riittävästi mahdollistamaan toiminta. Yhteistyötoiminta pystyttiin liittämään osaksi työnkuvaa.

Varmasti aikaa on, että kun on aina varattu niinku virikkeelle se oma aika, niin niitä-hän voi juuri hyödyntää sitten siihen kohtaan.

Haastateltavat kertoivat laiteresurssien olevan kunnossa digivälitteistä toimintaa varten. Esimerkiksi läppärit, padit ja projektori ovat käytössä. Lisäksi yhteydet ovat toimivia tai melko hyviä. Myös sukupolvitoiminnalle kerrottiin olevan hyvät tilat, kuten varhaiskasvatuksen liikuntasali. Huomioitavina asioina nousivat esiin yhteistyötä hidastavat tekijät, kuten molemmille osapuolille sopivan ajan löytäminen, yhteispohdinnan toimivuus sekä yhteys-henkilöt. Esiin tuotiin myös varhaiskasvatuksen vastuun jakaminen eri ryhmien kesken. Lisäksi lasten huoltajilta on oltava luvat kuvattavan etäyhteistyön mahdollistamiseksi.

*Meil on tietysti hirveen hyvä et meil on liikuntasali ja lapsille tehdään tempura-
taa siihe ja he viihtyy ja sitte on tuolit ikäihmisille et siellä sopiva tila molemmille.*

*Meil on jokaisessa ryhmässä läppäri ja ja tuota on myös padeja, vaatii sitten enem-
män tosiaan sitä sitä, että on vanhempien luvat ja voidaan välittää välittää kuvaa.*

*Vaatii yhteispohdintaa ja semmosta niinku asian tuomista esille. Et mitä hyviä
puoli siit ois puolin ja toisin. Ja ois iha tosi kiva saada se vanhustyön ihmi-
nen kans niin vaik keskustelemaan ja ajatellaan vaik etäyhteydellä...*

Sukupolvien välisen oppimisen tulevaisuudenkuva nousi esiin haastatteluissa myönteisenä yhteistyökuviona. Haastateltavista kaikki ilmoittivat tulevaisuudessa hyödyntävänsä sukupolvien välistä oppimista toiminnassaan, toiminta koettiin puolin ja toisin tärkeäksi. Moni toi esille koronaepidemian olevan nyt estävä tekijä toiminnassa ja jäätiin odottelemaan rajoitusten poistumista. Koettiin että sukupolvien välinen yhteistyö edellyttää usein mahdollisuutta konkreettiseen läsnäoloon.

Kyllä kyllä ja sitten niinku nimenomaan uutena tuo etäyhteydenpito.

*Ehdottomasti ehdottomasti kyllä, heti kun koronaan liittyvät rajoitukset höllentyy, että
päästäisiin niinku vapaammin vielä toimimaan, niin niin ehdottomasti.*

*...ehottomasti täytyy ottaa tää täällä talossa nyt puheeksi asia yleisemmin ja ruveta
vähän miettimään et miten tällasta asiaa voitais viedä täällä eteenpäin.*

*Tärkeitä asioita ja merkityksellisiä asioita niinku meille sekä varmasti näille vanhuksille
myös.*

Nostimme haastatteluissa esiin etänä tapahtuvan sukupolvitoiminnan mallintamisen tarpeellisuuden. Tiedustelimme haastateltavilta kokevatko he toiminnan mallintamiselle tarvetta. Viisi haastateltavista vastasi ehdottomasti tai kyllä, kaksi vastasi ettei välttämättömyys ja yksi ettei koe tarvetta. Mallintamisen hyötyinä esiin nostettiin aloittamisen helppous ja mallien hyödyntäminen. Se toisi mahdollisuuksia, ideoita, vinkkejä sekä avartaisi näkemystä ja lisäisi rohkeutta kokeilla uusia toimintatapoja.

Kyllähän se varmaan sitä alottamista, alottamisen kynnyistä madaltais.

*...se tota ehkä avaisi niinku sitä, että mitä kaikkea mahdollisuuksia etänä tapahtuvaa
sukupolvitoimintaan niin kun on.*

*Kokisin sen hyväksi ja se ehkä toisi sitä niin kuin rohkeutta ja rohkeutta myös kokeilla
semmoiset ketkä ei ole välttämättä sitä vielä tehnyt.*

No ei. Et jos se lähtee täältä et jokaisesta ryhmästä niin sillohan se on aina erilaista ja sitä mitä voidaan vastaanottajan kanssa yhdessä sopia.

Haastatteluissa nousi myös näkemyksiä mallintamiseen kuten esimerkiksi pilotointi. Sukupolvitoiminta koettiin tärkeäksi saada osaksi normaalia arkea. Asenne, sitoutuminen ja tahtotila ovat olennaisia asioita. Mallinnuksen ei siis katsottu olevan välttämätön edellytys etänä tapahtuvaan sukupolvien väliseen yhteistyöhön, mutta siihen liitettiin paljon hyvää.

Se on se asenne sitoutuminen ja tahtotila mitä mitä me halutaan ja miten myös saadaan tai tavallaan miten minä esimiehenä saan sitä markkinoitua eteenpäin ja eteki se että sen asian niinku tärkeäksi nostaminen, mutta sitten taas se, että et ei niinku liian tärkeäksi, jottei se sivuta hirveästi muuta, vaan se että me saataisiin se normisti siihen arkeen, niin sitten se ei olisi kenellekään mikään ihmeellinen asia vaan tämä on tämä on meidän toimintatapa ja näimme me toimimme.

10 Yhteenveto ja pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen ja vanhustyön yhteistoiminnan erilaisia toimintamuotoja sekä mahdollisuuksia Etelä-Karjalassa. Lisäksi halusimme nostaa esiin sukupolvien välisen oppimisen hyötyjä. Opinnäytetyömme aiheen rajaamiseen vaikutti myös koronapandemian vaikutukset yhteiskunnassa. Toteutimme opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä käytimme teemahaastatteluja. Opinnäytetyömme teoriaosuus koostuu varhaiskasvatuksen, vanhuspalveluiden ja sukupolvien välisen toiminnan osa-alueista. Varhaiskasvatuksen ja vanhuspalveluiden osalta olemme keskittyneet niihin asioihin, jotka ovat oleellisia sukupolvien välisessä toiminnassa.

Tutkimustulosten perusteella sukupolvien välinen yhteistyö ja sen hyödyntäminen on osa varhaiskasvatuksen ja vanhuspalveluiden toimintaa Etelä-Karjalassa. Yhteistyö on joko säännöllistä tai satunnaista, jolloin toiminta yleensä painottuu juhlapyhiin. Koronapandemian vaikutuksesta yhteistyö oli loppunut melkein kokonaan tai se oli minimissä. Haastateltavat eivät olleet kokeilleet uusia toimintamalleja kovin paljon.

Varhaiskasvatus ja vanhuspalvelut pitivät tärkeänä sukupolvien välistä vuorovaikutusta ja oppimista. Molemmat toimijat nostivat esiin paljon yhteistoiminnan hyötyjä, esimerkiksi merkityksellisyys, yhteisöllisyys, ilo, tiedon jakaminen ja kulttuuriperinnön siirtäminen. Lisäksi haastateltavat kokivat tärkeäksi säilyttää yhteys lasten ja ikäihmisten välillä. Näitä samantaisia hyötyjä tuli esille tutkimustuloksissa, joita käsitelimme luvussa viisi. Esimerkiksi Salla-Mari Viinikaisen (2019, 71) pro gradu -tutkielma ja Kamein ym. (2021, 18.) tutkimus mainitsevat lasten positiivisen asenteen vanhuksia kohtaan sekä lisääntyneen itsetunnon vanhuksilla ja lapsilla. Lisäksi De Boerin ym. (2020, 214, 236, 283–240) tutkimuksen mukaan lapset oppivat vuorovaikutustaitoja ja molemmat sukupolvet voivat jakaa kokemuksiaan. Iäkkäiden tyytyväisyys elämäänsä lisääntyi ja he tunsivat itsensä arvostetuiksi. TOY-projekti nosti esiin myös perinteiden, historian ja uusien taitojen oppimisen (Barrio ym. 2016, 6).

Sukupolvien välisen vuorovaikutuksen toimintamuodot jakaantuivat lähi- ja etätoimintaan. Lähi-toiminnassa osallistujat ovat fyysisesti läsnä samassa tilassa tai muutoin lähellä toisiaan. Etätoiminnassa taas osallistujat eivät ole fyysisesti samassa tilassa tai paikassa. Lähi-toiminta jakaantui kahdenlaiseen toimintamuotoon. Eniten käytetyssä toimintamuodossa toinen osapuoli tuottaa toimintaa ja toinen seuraa sitä. Tällainen toiminta sisälsi esimerkiksi erilaisia esityksiä, jolloin yleensä varhaiskasvatus oli ollut esiintyvässä roolissa ja vanukset seuranneet esityksiä. Vanhuspalveluiden puolelta oli kuitenkin esitelty vanhoja kädentaitoja. Vastavuoroinen toiminta taas sisälsi esimerkiksi yhteislauluja ja juttutuokioita sekä taidepajatoimintaa. Etätoiminnan muodoista mainittiin muun muassa kirjeenvaihto ja puhelut. Lisäksi päiväkotilasten vierailu palvelutalon pihalla ja vanhuksille vilkuttaminen ikkunan läpi

koettiin helppona ja kivana etätoimintamuotona. Digivälitteistä etätoimintaa ei ollut käytetty, mutta se herätti mielenkiintoa ja siinä nähtiin mahdollisuuksia. Haastateltavat nostivat esiin valmiiden tallenteiden käytön tai suorassa nettiyhteydessä toimimisen.

Haastattelujen perusteella sukupolvien välinen yhteistyö edellyttää molemminpuolista tahdotilaa ja aktiivisuutta sekä yhteistä aikaa. Lisäksi se vaatii henkilöstöresursseja toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Samantyyppiset asiat tuodaan esiin Sukupolvet vuorovaikutuksessa -hankkeen oppaassa. Opas painottaa toiminnan suunnittelun tärkeyttä, jotta voidaan saavuttaa toiminnan päämäärä ja varautua oikealla henkilöstö- ja materiaalmäärällä. (Erasmus+ Programme of European Union 2020, 20–25.) Myös yksiköiden sijainnilla on merkittävä vaikutus yhteistyöhön.

Digivälitteinen yhteistyö vaatii toimivia laitteita ja yhteyksiä sekä tarkoitukseen sopivia toimintatiloja. Varhaiskasvatuksessa tällainen toiminta edellyttää luvat lasten huoltajilta. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksessa ja vanhuspalveluissa on melko hyvin saatavilla tarvittavat laitteet ja toimivat yhteydet. Haastatteluissa tuotiin myös esiin, että henkilökunnalla on osaamista ja mielenkiintoa sukupolvitoiminnalle. Tärkeäksi koetaan sitoutuminen toimintaan. Digivälitteisessä toiminnassa haasteiksi nousivat vanhuksien kannalta heikentynyt aistitoiminta, muistisairaus tai muut rajoitteet. Lisäksi iäkkäiden digitaidot eivät välttämättä ole riittävät. Haastatteluissa nousi esille, että tulevaisuuden ikäihmisille digilaitteet ovat todennäköisesti tutumpia.

Etelä-Karjalassa toiminta on ollut enimmäkseen erilaisia esityksiä, joita varhaiskasvatus on tuottanut. Yhteisiä vuorovaikutuksellisia toimintoja oli pieni osa toteutetusta toiminnasta. Yhteistoiminnan järjestämiseen voi vaikuttaa esimerkiksi vanhuksien kunto ja tarvittavat resurssit. Jos yhdessä toimimista lisätään tulevaisuudessa, kasvaa vanhuksien osallisuus ja yhdenvertaisuus yhteiskunnassa sekä lapset saavat uusia kokemuksia vanhusten kanssa toimimisesta. Kun toiminnan suunnittelussa hyödynnetään lasten ja vanhuksien mielenkiinnon kohteita, niin molempien osapuolten osallisuuden kokemus lisääntyy. Kamein ym. (2021, 17–18.) tutkimuksen mukaan on tärkeää huomioida kaikkien osallistujien mielenkiinnon kohteet, taidot ja vahvuudet, jotta kohtaamiset ovat mielekkäitä vanhuksille ja lapsille.

Haastattelujen perusteella toiminta on ollut enemmän ikäpolvitoiminnan tyylistä toimintaa, jossa oppimista ei ole erityisesti hyödynnetty. Vastavuoroista toimintaa lisäämällä sukupolvien keskinäinen vuorovaikutus ja oppiminen voivat kasvaa. Tämä kuitenkin vaatii hieman enemmän suunnittelua, aikaa ja resursseja. Tärkeää on kuitenkin huomioida, että kaikenlainen sukupolvien välinen toiminta hyödyttää kaikkia osapuolia riippumatta siitä, kuinka paljon toiminnan suunnitteluun on panostettu.

Haastattelukysymykset saivat monet yksiköt pohtimaan digivälitteistä mahdollisuutta. Perinteisiä kirjeitä tai askartelutoimintaa lasten ja ikäihmisten välillä oli käytetty vähän pandemian aikana. Digivälitteinen toiminta voi olla yksi toimintamuoto sukupolvien välisessä toiminnassa tulevaisuudessa. Koronapandemian tuomat haasteet ja uudet toimintatavat eivät ole poistumassa lähiaikoina ja uudet toimintatavat voivat jäädä osittain pysyviksi. Jotta tulevaisuudessa voidaan tukea sukupolvien välistä oppimista, tulisi käyttää rohkeammin etäyhteistyön tuomia mahdollisuuksia. Digivälitteisessä toiminnassa ei tarvita fyysisesti lähellä olevia yksiköitä, aikaa siirtymiseen eikä välttämättä henkilökuntaakaan niin paljon, kuin jos molemmat osapuolet olisivat samassa paikassa. Haastattelujen perusteella mahdollisen mallinnuksen luominen digivälitteiseen yhteistyöhön katsottaisiin tuovan näkökulmaa ja rohkeutta aloittamiseen.

Näkisimme digivälitteisen sukupolvitoiminnan myös hyvänä tapana tukea varhaiskasvatuksessa teknologia- ja mediakasvatusta sekä tutustuttaa vanhukset teknologiaan ja opettaa heille teknologian käyttöä. Lisäksi olisi tärkeää saada sukupolvitoiminta integroitua osaksi varhaiskasvatuksen ja vanhustyön arkea. Tällöin toiminta olisi luonnollinen osa sosiaalisen pääoman kasvattamista, osallisuuden tukemista ja oppimista. Esimerkiksi sukupolvien välinen toiminta voi olla osana päiväkotien pedagogisessa toiminnassa eri oppimisen alueilla (taiteet, liikkuminen, ympäristö, yhteisö). Erilainen pedagoginen toiminta tukee myös vanhuksien oppimista ja motorisia taitoja. Vanhukset hyötyvät kaikenlaisesta käsillä tekemisestä, koska luova toiminta edistää heidän kognitiivisia taitojaan ja uuden oppimista sekä lisää itseluottamusta (Wald 2010, 351–352; Zeilig ym. 2014, 24). Lisäksi sukupolvien välistä toimintaa voi käyttää erilaisissa projekteissa ja ilmiöoppimisessa. Se myös tukee lasten ja vanhuksien vertaisoppimista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2018, 45) kerrotaan lasten kulttuuriperintöihin tutustumisesta. Haastatteluissa ilmeni, että sukupolvitoiminnassa menneisyyteen tutustaan perinnelaulujen ja leikkien avulla, jotka mainitaan myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa yhtenä esimerkkinä. Sukupolvitoiminnan kautta lasten historia-tietoisuus kasvaa ja lapset saavat tietoa menneisyydestä sekä oman alueensa historiasta.

Yhtenä hyvänä opinnäytetyön aiheena näemme mallinnuksen luomisen digivälitteisen sukupolvitoiminnan kehittämiseksi. Varhaiskasvatuksen ja vanhuspalveluiden haastateltavat lähes kaikki kertoivat digitoiminnan mallinnukselle olevan tarvetta. Mallinnuksen koettiin helpottavan etäyhteistyön aloittamista sekä antavan näkemystä siitä, mitä kaikkea digivälitteinen yhteistyö voisi olla.

Vaikka tuomme työssämme esille etäyhteistyön mahdollisuuksia, ei läheisiä vuorovaikutustilanteita voi kokonaan unohtaa. Ne ovat edelleen tärkeitä ja tuottavat eniten iloa ja

oppimista. Oleellista olisi, että sukupolvien välistä toimintaa ja oppimista hyödynnetään tulevaisuudessa entistä paremmin. Sukupolvien välinen toiminta on osa ikäintegraatiota. Se lisää ikäpolvitajua ja lasten kokemuksia lähiyhteisöstään sekä estää ikäsyrrjintää.

Tämä opinnäytetyö opetti meille sukupolvien välisen toiminnan näkökulmia laaja-alaisesti. Koimme opinnäytetyön aiheen tärkeäksi jo suunnitteluvaiheessa ja se vahvistui opinnäytetyönprosessin aikana. Mielestämme aihe oli ajankohtainen ja se herätti keskustelua haastatteluissa. Ylen uutisessa tuodaan esiin Suomen väkiluvun muutokset, kun väestö vanhenee ja lapsia ja nuoria on vähemmän. Elämä voi olla sosiaalisesti köyhempää, koska sukulaisia on vähemmän. Lasten ympärillä elää enemmän ikäihmisiä. (Tolkki 2021.) Tämän vuoksi sukupolvien välinen vuorovaikutus on entistä tärkeämpää myös tulevaisuudessa.

11 Eettisyys ja luotettavuus opinnäytetyössä

Laadullisessa tutkimuksessa saatu tieto sitoutuu aiheen tutkimusympäristöön. Haastattelu tulee laatia siten, että saadaan monipuolisia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä. Haastateltavien valintaan vaikuttavat kokemukset ilmiöstä, halukkuus ja valmius keskustella aiheesta. Kysymykset suunnitellaan siten, että niillä saadaan vastaus kaikkiin tutkimuskysymyksiin, kuitenkin niin, ettei haastattelutilanne ole uuvuttava ja näin heikennetä tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Haastattelutilanteessa haastattelijalla on oppijan asemassa, tarkoituksena on mahdollistaa osallistujien näkökulmien esilletulo. (Kylmä & Juvakka 2012, 79–80, 93.) Haastateltavilta selvitettiin etukäteen halukkuus osallistua haastatteluun. Kysymyksiä laadittaessa huomioimme muuttujat kuten esimerkiksi, onko vastaaja varhaiskasvatuksen vai vanhustyön edustaja. Tällä pyrittiin takaamaan tutkimuksen pätevyys eli validiteetti.

Tutkimuksen reliabiliteetti eli luotettavuus osoitetaan keräämällä tietoa teemahaastattelulla. Prosessissa turvallinen ja luotettava ilmapiiri antaa edellytykset teemahaastattelun onnistumiselle. Teemahaastattelu on myös joustavaa, näin toimiva dialogi antaa tilaa. (Kylmä & Juvakka 2012, 80.) Näin keskustelemalla voidaan minimoida mahdolliset virheet, jos haastateltava esimerkiksi ajattelee kysymyksestä toisin kuin tutkimuksen tekijä olettaa.

Meistä opinnäytetyön tekijöistä kaksi suuntaa varhaiskasvatukseen ja yksi sosiaaliohjaukseen. Pohdimme myös omaa asemaamme laadullisen tutkimustyön etenemisen kannalta. Teemahaastatteluissa otimme huomioon kysymysten yhdenmukaisuuden, objektiivisuuden ja puolueettomuuden. Omilla ennako-oletuksilla ja mielipiteillä ei saa olla vaikutusta tuloksiin. (Kylmä & Juvakka 2012, 78). Työskentelimme reflektiivisesti ja otimme vastaan palautetta. Teimme jatkuvaa yhteistyötä opinnäytetyön kaikissa vaiheissa ohjaavan opettajan kanssa hyödyntäen hänen neuvojaansa ja asiantuntemustaan.

Lähteet

- Barrio del A., Cortellesi, G. & Kernan, M. 2016. Together Old and Young: How should we live together. A spotlight of the benefits of contact between the youngest and the oldest citizens in our communities. TOY project. International Child Development Initiatives – ICDI. Viitattu 2.2.2021. Saatavissa http://www.toyproject.net/wp-content/uploads/2017/03/TOY-Position-Paper_19October2016_FINAL_Digital-version.pdf.
- Cornacchia, M. & Jaikumar, M. 2020. Teoreettinen perusta: sukupolvien välisten ohjelmien ominaispiirteitä. Teoksessa Mile, A., Pilat, A. & Vukovic, M. (toim.) Sukupolvet vuorovaikutuksessa. Opas sukupolvien väliseen oppimiseen. Erasmus+ Programme of the European Union, 6-7. Viitattu 3.2.2021. Saatavissa https://kansalaisfoorumi.fi/wp-content/uploads/2018/09/ge_in_opas_sukupolvien_valiseen_oppimiseen.pdf.
- Cortellesi, G., dell’Oro, G., Dessi, C., Farina, I., Harpley, J. & Kernan, M. 2018. TOY for Quality Programme. An assessment tool to evaluate and improve quality in intergenerational learning initiatives. Guidelines. TOY-PLUS Consortium. Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union. Viitattu 2.2.2021. Saatavissa http://www.toyproject.net/wp-content/uploads/2018/11/toy_guidelines.pdf.
- De Boer, B., Gerritzen, E. V., Hull, M. J., Smith, A. E. & Verbeek, H. 2020. Successful Elements of Intergenerational Dementia Programs: A Scoping Review. *Journal of Intergenerational Relationships* 18:2. 214-245. Viitattu 2.2.2021. Saatavissa <https://www.tandfonline.com/doi/epub/10.1080/15350770.2019.1670770?needAccess=true>.
- Eerola-Pennanen, P., Vuorisalo, M. & Raittila, R. 2017. Johdatus varhaiskasvatukseen. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino, 21-35.
- Erasmus+ Programme of European Union. 2020. A model for an Intergenerational Learning Center. *Generations in Interaction: Intergenerational Learning as a Constructor of Identity and Culture*. Viitattu 3.2.2021. Saatavissa <https://kansalaisfoorumi.fi/wp-content/uploads/2020/06/A-Model-of-an-IGL-Center.pdf>.
- Haaparanta, H. 2014. Pelilliset sovellukset. Teoksessa Leikas, J. (toim.) Ikäteknologia. Raisio: Vanhustyön keskusliitto. Tutkimuksia 2. Newprint Oy, 263.
- Heikkinen, E & Heikkinen, R-L. 2021. Hyvää iltaa elämä! Teoksessa Strandberg, T & Heikkinen, E. (toim.) Suomiko onnellisen vanhuuden maa? Helsinki: Into kustannus oy, 224–225.
- Huhtinen-Hildén, L. 2019. Elämän ja arjen musiikkia -musiikillisen ilmaisun monia mahdollisuuksia. Teoksessa Karjalainen, A. K. (toim.) Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 21–55.
- Huhtinen-Hildén, L. & Karjalainen A. L. 2019. Luova toiminta siltana itseen, toisiin ja osallisuuteen. Teoksessa Karjalainen, A. K. (toim.) Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 11–19.
- Iivanainen, S. 2019. Väriä elämään – kuvallinen ilmaisu hyvinvointia edistämässä. Teoksessa Karjalainen, A. K. (toim.) Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 57–100.
- Jylhä, M. 2020. Ikä, korona ja tutkijan tehtävä. Gerontologian tutkimuskeskus (GEREC). Tampereen yliopisto. Viitattu 27.7.2020. Saatavissa <https://www.gerec.fi/ika-korona-ja-tutkijan-tehtava/>.

Kallioma-Puha, L. 2014. Slow-go ja no-go-kuluttajat markkinoilla. Teoksessa Mäki-Petäjä-Leinonen, A. & Nieminen, L. (toim.) Vanhuus ja oikeus. Hansaprint Oy: Lakimiesliiton kustannus, 323–324.

Kamei, T., Kanamori, T., Tomioka, S. & Yamamoto, Y. 2021. A Prospective Longitudinal Mixed Methods Study of Program Evaluation in an Intergenerational Program: Intergenerational Interactions and Program Satisfactions Involving Non-frail, Frail, Cognitively Impaired Older Adults and School Aged-Children. Journal of Intergenerational Relationships. Viitattu 21.3.2021. Saatavissa [Full article: A Prospective Longitudinal Mixed Methods Study of Program Evaluation in an Intergenerational Program: Intergenerational Interactions and Program Satisfactions Involving Non-Frail, Frail, Cognitively Impaired Older Adults, and School Aged-Children \(tandfonline.com\)](https://doi.org/10.1080/15427565.2021.1911111).

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 74–88.

Koivula, M. 2017. Lasten vertaisoppiminen päiväkodissa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino, 265–280.

Kronqvist, E-L. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOYpro, 100.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2012. Laadullinen terveystutkimus. 1–2. painos. Helsinki: Edita.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista. Viitattu 20.7.2020. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajattasa/2012/20120980>.

Lasten kulttuurikeskus Verso 2014. Musiikki yhteistä on – Lasten ja ikäihmisten yhteiset musiikkituokiot menetelmäopas. Viitattu 30.3.2021. Saatavissa <https://www.verso-verkko.fi/materiaalit/metelmaoppaat/>.

Laukkanen, R. 2020. Sosiologinen mielentila Suomessa. Teoksessa Mile, A., Pilat, A. & Vukovic, M. (toim.) Sukupolvet vuorovaikutuksessa. Opas sukupolvien väliseen oppimiseen. Erasmus+ Programme of the European Union, 9–10. Viitattu 18.9.2021. Saatavissa https://kansalaisfoorumi.fi/wp-content/uploads/2018/09/ge_in_opas_sukupolvien_valiseen_oppimiseen.pdf.

Leikas, J. 2014. Ikäteknologia. Teoksessa Leikas, J. (toim.) Ikäteknologia. Raisio: Vanhustyön keskusliitto. Tutkimuksia 2. Newprint Oy, 17, 23.

Mikkola, M. 2014. Ikäihmisten sosiaaliset ihmisoikeudet. Teoksessa Mäki-Petäjä-Leinonen, A. & Nieminen, L. (toim.) Vanhuus ja oikeus. Hansaprint Oy: Lakimiesliiton kustannus, 19–20, 20–22, 53.

Mile, A., Pilat, A. & Vukovic, M. 2020. Sukupolvet vuorovaikutuksessa. Opas sukupolvien väliseen oppimiseen. Erasmus+ Programme of the European Union. Viitattu 3.2.2021. Saatavissa https://kansalaisfoorumi.fi/wp-content/uploads/2018/09/ge_in_opas_sukupolvien_valiseen_oppimiseen.pdf.

Mäki, O. 2011. Ikäteknologian kokeilut Suomessa. KÄKÄTE-raportteja 1/2011. Kopio Niini Oy. Helsinki. Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry. Vanhustyön keskusliitto ry.

Nevala, N. 2014. Esteettömyys. Teoksessa Leikas, J. (toim.) Ikäteknologia. Raisio: Vanhustyön keskusliitto. Tutkimuksia 2. Newprint Oy, 143.

Nieminen, L. 2014. Ikäsyrynnän kieltö. Teoksessa Mäki-Petäjä-Leinonen, A. & Nieminen, L. (toim.) Vanhuus ja oikeus. Hansaprint Oy: Lakimiesliiton kustannus, 75, 83, 90.

Opetushallitus 2020. Mitä on varhaiskasvatus? Viitattu 21.7.20. Saatavissa <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>.

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Viitattu 22.7.20. Saatavissa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf.

Pellikka I. 2020. Lapsen historiatietoisuus ja sen herättäminen. Teoksessa Hujala E. & Turja L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 236–238.

Ruoppila, I. 2014. Ikääntyminen ja psyykinen toimintakyky. Teoksessa Leikas, J. (toim.) Ikäteknologia. Raisio: Vanhustyön keskusliitto. Tutkimuksia 2. Newprint Oy, 43, 52.

Saarenheimo, M. 2013a. Ikäpolvien taju. Viitattu 27.7.2020. Saatavissa https://vtkl.fi/wp-content/uploads/2019/06/ikapolvien_taju.pdf.

Saarenheimo, M. 2013b. Neljän polven treffit. Viitattu 15.9.2020. Saatavissa <https://vtkl.fi/wp-content/uploads/2019/07/Neljan-Polven-Treffit-Ikapolvitoiminnan-Opas.pdf>.

Sajaniemi, N., Suhonen, E., Nislin, M. & Mäkelä J.E. 2015. Stressin säätely. Kehityksen, vuorovaikutuksen ja oppimisen ydin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sarén S. 2019. Tiede- ja teknologiapedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Keuruu: Otava.

Suomalainen lääkäriseura Duodecim. 2012. Kohti parempaa vanhuutta. Konsensuslausuma. Suomen akatemia. Espoo. Viitattu 10.11.2020. Saatavissa <https://www.duodecim.fi/wp-content/uploads/sites/9/2016/02/konsensuslausuma20122.pdf>.

Suomen mielenterveys ry a. Vuorovaikutustaitoja voi oppia. Viitattu 17.5.2020. Saatavissa <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia>.

Suomen mielenterveys ry b. Yhdessä kasvu ja kehittyminen. Viitattu 27.7.2020. Saatavissa [https://mieli.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/yhdessa%C3%A4-kasvu-ja-kehittyminen](https://mieli.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/yhdessa-c3%A4-kasvu-ja-kehittyminen).

THL. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Osallisuuden edistäminen. Viitattu 27.7.2020. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen>.

Tiihonen, A. 2014. Ikäinstituutti. Ikäpolvitajuista ikäpolvitoimintaa kaikenikäisille ikäpolviolennoille. Viitattu 27.7.2020. Saatavissa <https://www.ikainstituutti.fi/uutiset/ajankohtaista-12/>.

Tilastokeskus. 2019 Väestörakenne. Julkaistu:24.3.2020. Viitattu 22.7.2020. Saatavissa https://www.stat.fi/til/vaerak/2019/vaerak_2019_2020-03-24_tie_001_fi.html.

Tolkki, K. 2021. Suomen väkiluku kääntyy laskuun vuonna 2034 ja se mullistaa elämämmme: vauvoilla riittää isoisovanhempia mutta ei välttämättä sisaruksia ja serkkuja. Yle. Viitattu 3.10.2021. Saatavissa <https://yle.fi/uutiset/3-12122963>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turja L. 2020a. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala E. & Turja L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 54.

Turja L. 2020b. Teknologiakasvatus varhaisvuosina. Teoksessa Hujala E. & Turja L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 196–204.

Turja, L. & Vuorisalo, M. 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino, 36–55.

Vaarama, M. 2021. Suhtautuminen iäkkäisiin -onko yhteiskunnassamme syrjintää? Teoksessa Strandberg, T & Heikkinen, E. (toim.) Suomiko onnellisen vanhuuden maa? Helsinki: Into kustannus oy, 112–115, 121–122.

Viinikainen, S-M. 2019. Yhteistoiminnallinen lukemaan oppiminen ikääntyvien kanssa – ykkösluokkalaisten kokemuksia. Kasvatustieteen pro gradututkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 6.8.2020. Saatavissa <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/63190/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201903181890.pdf?sequence=1&isAllowed=y> .

Viirkorpi, P. 2015. Ikäteknologian hyvät käytännöt. KÄKÄTE-raportteja 7/2015. Fram Oy. Helsinki. Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry.

Wald, J. 2010. Kliininen taideterapia ikääntyvien hoidossa. Teoksessa Malchiodi, C. A. (toim.) Taideterapian käsikirja. Kuopio: UNIpress, 348-363.

Zeilig, H., Killick, J. & Fox, C. 2014. The participative arts for people living with dementia: A critical review. International Journal of Aging and Later Life 9:1. 7-34. Viitattu 24.8.2021. Saatavissa <https://journal.ep.liu.se/IJAL/article/view/1253> .

Liite 1. Saatekirje haastateltaville

Arvoisa vastaanottaja,

Olemme sosionomiopiskelijoita Lappeenrannan LAB ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, mitkä ovat varhaiskasvatuksen ja vanhustyön yhteistyön mahdollisuudet uusia toimintamuotoja hyödyntäen Etelä-Karjalassa. Opinnäytetyö nostaa esiin sukupolvien välisen mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen ja toiminnallisuuden luomiseen esimerkiksi digivälitteisesti. Lisäksi pyrimme tuomaan esille sukupolvien välisen oppimisen hyötyjä.

Poimimme etukäteen satunnaisesti mahdollisia yhteistyötahoja ja otimme heihin yhteyttä ennalta kartoittaaksemme haastattelijoukkoa. Saatekirje lähetetään kaikille haastateltaville. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Teidän näkemyksenne ja kokemuksenne ikäpolvitoiminnasta on meille äärettömän arvokasta tietoa. Näkemyksenne auttavat meitä kartoittamaan sukupolvien välisen oppimisen ja hyödyntämisen tämänhetkistä tilaa Etelä-Karjalassa. Tutkimuksen tekemiseen on saatu organisaationne tutkimuslupa.

Tutkimusaineisto kerätään ainoastaan tätä opinnäytetyötä varten ja tulokset analysoidaan opinnäytetyöhön nimettöminä, vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja ne hävitetään asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua. Haastattelua koskeva tietosuojailmoitus ja haastattelukysymykset ovat tämän kirjeen liitteenä. Haastattelut toteutetaan tammi-helmikuun aikana etukäteen sovitulla tavalla.

Opinnäytetyötämme ohjaa LAB ammattikorkeakoulun lehtori.

Ystävällisin terveisin

Marjukka Thil, Anna Väkeväinen ja Saira Yli-Torkko

Liite 2. Haastattelun kysymykset

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Sukupolvien välinen oppiminen

Sukupolvien välinen oppiminen tarkoittaa, että sukupolvet toimivat yhdessä hankkiakseen taitoja, arvoja ja tietoa. Ymmärrys ja suvaitsevaisuus eri sukupolvia kohtaan lisääntyy. Keskeistä on oppiminen, joka on yleensä kokemuksellista eli opitaan tekemällä. Lapset, vanhuksset ja koko yhteiskunta hyötyvät sukupolvien välisestä oppimisesta. Lapset ja vanhuksset oppivat maailmasta, itsestään ja toisiltaan. Kun keskinäinen luottamus lisääntyy, niin syntyy sosiaalista yhteenkuuluvuutta. (lähde: Kansalaisfoorumi. 2020. Generation in interaction. [https://kansalaisfoorumi.fi/hankkeet/generations-in-interaction/.](https://kansalaisfoorumi.fi/hankkeet/generations-in-interaction/))

TEEMA 1.: Aikaisempi yhteistyö varhaiskasvatuksen/vanhustyön kanssa

- Oletteko aikaisemmin tehneet yhteistyötä varhaiskasvatuksen/vanhustyön kanssa?
- Minkälaista sukupolvien välistä toimintaa teillä on ollut ja onko toiminta ollut säännöllistä?
- Miten koette koronaepidemian vaikutukset ikäpolvitoiminnassa?

TEEMA 2.: Etänä toteutettava yhteistyö

- Mitä mieltä olette etänä toteutettavasta sukupolvien välisestä yhteistyöstä?
- Millaista sukupolvien välistä toimintaa mielestänne olisi mahdollisia toteuttaa etänä?

TEEMA 3.: Sukupolvien välisen yhteistyön edellytykset ja resurssit

- Mitä mielestänne sukupolvien välinen yhteistyö edellyttää?
- Millaiset ovat toimipaikkanne resurssit sukupolvien väliseen yhteistyöhön / etäyhteistyöhön? (aika, henkilöstön kiinnostus ja osaaminen ym.)

TEEMA 4.: Varhaiskasvatuksen / vanhustyön näkemys sukupolvien väliseen oppimiseen

- Miten tärkeänä pidätte sukupolvien välistä toimintaa/oppimista ja sosiaalisen pääoman kasvattamista?
- Aiotteko tulevaisuudessa hyödyntää sukupolvien välistä oppimista toiminnassanne?
- Tarvitaanko mielestänne etänä tapahtuvaan sukupolvitoimintaan mallinnusta?

Liite 3. Analysointi

Taustatiedot

Alaluokat	Yläluokat
Yhteistyö muutamia kertoja vuodessa	Aikaisempi yhteistyö
Yhteistyö ollut säännöllistä	
Yhteistyö tauolla kokonaan	Korona vaikuttanut yhteistyöhön
Pystynyt jotenkin muistamaan yhteistyöta- hoa	
Kaikkien mielestä tärkeä asia	Sukupolvien välinen toiminta ja oppimi- nen on tärkeää
Lapset ja vanhukset pääsevät kohtaamaan toisiaan	Sukupolvien välisen toiminnan hyödyt
Lapset saavat tietoa vanhuksista ja vanhe- nemisestä	
Toiminta tuo iloa vanhuksille	
Molemminpuolinen oppiminen ja yhteisölli- syys lisääntyvät	
Kulttuuriperinnön siirtäminen mahdollistuu	

**Millaisin eri toimintamuodoin sukupolvien välistä vuorovaikutusta voitaisiin edis-
tää?**

Alaluokat	Yläluokat
Juhlapyhiin liittyvä toiminta	Toinen osapuoli tuottaa toimintaa ja toi- nen seuraa sitä (lähitoiminta)
Lasten seuraaminen ulkona	
Muut esiintymiset ja laulut	
Vanhusten esitykset	
Yhteinen toiminta	Vastavuoroinen toiminta, yhdessä tekemi- nen (etätoiminta)

Jutustelua	
Haasteet iäkkäiden kanssa	Etänä tuotettavan toiminnan haasteet
Ei korvaa fyysistä läsnäoloa	
Laitteet ja teknologian käyttö	
Avoimuus etäyhteistyölle	Etänä tuotettavan toiminnan mahdollisuudet
Lasten esitykset	
Omat kokemukset	
Valmiit tallenteet	Digivälitteinen yhteistyö
Suora yhteys <ul style="list-style-type: none"> • esitykset • vuorovaikutteinen toiminta 	
Puhelut	
Ulkona tapahtuva toiminta	Muu etätoiminta
Kirjeenvaihto	
Enemmän mahdollisuuksia	Tulevaisuus

Mitä sukupolvien välinen yhteistyö edellyttää?

Alaluokat	Yläluokat
Molemminpuolinen tahtotila	Henkilöstö
Riittävästi henkilökuntaa	
Molemminpuolinen halukkuus yhteistyöhön	
Suunnitelmallisuus	
Aikataulut	
Toimivat laitteet ja yhteydet	Fyysiset edellytykset
Esteettömyys	

Sijainti	
Toimivuus, riittävyys	Yksiköiden tämänhetkiset resurssit
Välineitä on olemassa etäyhteistyöhön / yhteistyöhön	
Osaamista henkilökunnalla	
Huomioitu työssä	
Yhteistyötä hidastavia tekijöitä	Huomioitavaa
Sukupolvien välinen oppiminen	Tulevaisuudenkuva
Oppimisen hyödyntäminen	
Hidastava tekijä korona	
Toiminnan mallintamisen tarve	Mallitettu toiminta
Mallintamisen hyödyt	
Näkemykset mallintamiseen	